Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav slavistiky

Překladatelství ruského jazyka

Bc. Veronika Konečná

G. D. Koldasov, Tvorčestvo i russkij jazyk (komentovaný překlad publicistického textu)

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Gazda, CSc.

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

……

Podpis autora práce

Mé poděkování patří vedoucímu práce doc. PhDr. Jiřímu Gazdovi, CSc.,
za vstřícný přístup, trpělivost a ochotu se kterou se mi vždy věnoval.

OBSAH

ÚVOD 5

I. TEORETICKÁ ČÁST 7

1. Překlad a teorie překladu 8

2. Typy překladu 10

3. Překladatelský proces 13

3.1 Vznik literárního díla a překladu 13

3.2 Tři fáze překladatelovy práce 14

4. Publicistický styl 17

4.1. Základní vymezení 17

4.2. Klasifikace publicistických žánrů 18

4.3. Funkce publicistického stylu 19

4.4. Funkce a styl tisku 20

4.5. Vývoj ruské publicistiky 20

4.6. Jazykové prostředky publicistického stylu 23

4.6.1. Obrazná vyjádření 23

4.6.2. Módní výrazy a výrazy odrážející dobu vzniku 25

4.6.3. Frazémy a jejich modifikace 26

4.6.4. Výrazy zobecňující sdělení 28

4.6.5. Specifický shodný atribut 28

4.6.6. Parenteze specificky publicistické a intertextovost 29

4.6.7. Specifické užití jiných jazykových prostředků 30

4.6.8. Metajazykový charakter vyjadřování 31

4.6.9. Přejatá slova 31

II. PRAKTICKÁ ČÁST 33

1. Překlad 34
Творчество и русский язык 34
Tvorba a ruský jazyk 34
2. Komentář k překladu 60
2.1. Rodové rozdíly v češtině a ruštině 61
2.2. Vyjádření bytí 61
2.3. Překlad frazeologismů 62
2.4. Přechodníky 63
2.5. Konstrukce s přídavnými jmény slovesnými 64
2.6. Transpozice 66
2.7. Pomlčky 67
2.8. Univerbizace a multiverbizace 68
2.9. Problematika dialogičnosti 68
2.10. Větné a textové členění 69
2.11. Zajímavosti 69
ZÁVĚR 71
РЕЗЮМЕ 72
SEZNAM LITERATURY 78
Excerpovaný text 78
Ruskojazyčná literatura 78
Českojazyčná literatura 78
Slovníky 80
Internetové zdroje 80

ÚVOD

Slovo „překlad“ v každém z nás asociuje nejrůznější slovní spojení, ať už je to překladatel, překlad knihy, cizí jazyk, slovník aj. Kolik z nás, se někdy ale zamyslelo nad tím, co vše obnáší překlad článku, vědecké práce či snad překlad celé knihy? Samotný proces překladu je natolik složitý a pracný, že si to lze jen stěží představit. V dnešní době máme velké množství publikací přeložených do všech možných světových jazyků, což je pro nás na jedné straně obrovská výhoda na druhé straně však i nevýhoda. Výhodou je, že můžeme porovnat originál s překladem a zhodnotit tak zdařilost překladu. Nevýhodou je však jistá zpohodlnělost. Vše máme volně dostupné, takže není nic jednoduššího, než jít internet a zadat právě to, co hledáme. Když jsem byla ještě na základní škole, často jsme si museli na hodiny anglického jazyka připravovat krátké vyprávění na předem zadané téma. Vzpomínám si, jak jsem při vypracovávání úkolu seděla nad sešitem a pracovala se slovníkem. Dnes však tato práce probíhá jinak, proč sedět hodiny nad slovníkem, když je tak jednoduché zadat výraz do vyhledavače a zkopírovat si vhodnou práci už přeloženou.

Toto ovšem neplatí pro překladatele, ten při své práci musí procházet složitým procesem od seznámení se s překládaným textem, hrubým překladem až po konečnou verzi překladu.

Tématem diplomové práce je komentovaný překlad publicistického textu, který nese název Tvorčestvo i russkij jazyk. Autorem překládaného textu je ruský kandidát věd, docent, Genadij Koldasov.

Cílem této práce je vytvoření adekvátního a co nejvěrnějšího překladu. Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá ze čtyř kapitol, které se dále dělí na další podkapitoly. První kapitola se věnuje definici překladu a následně pak krátce i teorii překladu. V druhé kapitole se zaměříme na typy překladu a na kritéria, která by měl správný překlad splňovat. Třetí část obsahuje dvě podkapitoly, z nichž první popisuje překladatelský proces a druhá se věnuje třem fázím překladatelovy práce. Poslední část teoretické práce je věnovaná publicistickému stylu. První podkapitola vymezuje publicistický styl, druhá klasifikuje žánry publicistického stylu. Třetí podkapitola popisuje funkce publicistického stylu, dále následuje zmínka o funkci a stylu

tisku. Pátá podkapitola umožňuje krátký pohled do vývoje ruské publicistiky. Celá kapitola je pak zakončena jazykovými prostředky publicistického stylu, které vycházejí především z publikace *Současná stylistika* od Minářové.

Praktická část práce je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola je tvořena samotným překladem, který byl pro lepší orientaci a srovnání překládán paralelně s originálem. Výchozí text je tak po odstavcích střídán s překladem. Druhá kapitola v úvodu představuje autora překládaného textu. Poté následují podkapitoly, které se již zabývají samotným komentářem k překládanému textu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Překlad a teorie překladu

S překlady nejrůznějšího charakteru se setkáváme každý den, aniž bychom si to mnohdy uvědomovali.

Existuje celá řada definicí překladu. Žváček definuje překlad následovně: „Překlad se někdy chápe poněkud zjednodušeně jako převod textu z jednoho jazyka do druhého, z jazyka výchozího do jazyka cílového, přičemž jde o náhradu znaků jednoho jazyka znaky druhého jazyka. Tato definice však nezachycuje všechny aspekty překladatelského procesu; vždy jde přitom především o vyjádření obsahu originálu odpovídajícími prostředky cílového jazyka. Každá informace (sdělení) může být (a to i v jednom jazyce) různými mluvčími vyjádřena různě, výchozí text může být tedy různým způsobem jazykově transformován, přičemž překlad představuje jednu z takových transformací. Překladatel musí pochopit obecný smysl textu a převést jej do druhého jazyka.“[1]

Pechar definuje překlad jako proces. „V překladu, tak jako v každém procesu, máme možnost volby rozličných způsobů řešení určitých problémů s překladem spjatých. Tato řešení nejsou striktně dána. Můžeme tedy uplatnit kritéria různého druhu, volba závisí vždy na překladateli samotném. I přes relativně velký prostor, který je ponechán tvůrčí činnosti překladatele, jsou jisté body, které musí být dodrženy, ať už překladatel zvolil jakýkoli z možných způsobů.“ [2]

O samotné teorii překladu se mluví již od 19. století. Z počátku měly tyto práce převážně empirický charakter, tzn., že zobecňovaly překladatelskou zkušenost. Až v první polovině 20. století dochází k dělení literárního překladu na literárně estetický a jazykovědný. Jazykovědná orientace dostala název lingvistická teorie překladu, příp. translativní lingvistika, která se rychle rozvíjela v teoretických pracích.[3] Textová lingvistika má na překladu a jeho teorii základní význam, a to ve všech aspektech od analýzy makrostruktury přes funkční větnou perspektivu po koherenci a kohezi. Konfrontační lingvistika je přínosná pro překladatelskou teorii zejména v gramatice, lexikologii a ve stylistice. Sociolingvistika, pragmalingvistika a psycholingvistika mají významnou roli pro překlad jako pro komunikativní akt. Zásadní význam má stylistika. Pro

[1] ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I: (odborný překlad)*. Olomouc, 1995, s. 22.

[2] PECHAR, Jiří.*Otázky literárního překladu.* Praha: Československý spisovatel, 1986, s. 5-9.

[3] KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština.* Vyd. 1. Jinočany: H & H, 1994, s. 7. ISBN 80-85787-14-8.

teorii překladu jsou podstatné vztahy mezi výše uvedenými přístupy a disciplínami. Od 60. let 20. století existuje řada prací z oblasti lingvistického přístupu k teorii překladu. Za zásadní překladatelský problém se dlouho považovala otázka ekvivalentnosti, která zdůrazňovala možnost převedení veškeré informace textu výchozího jazyka do textu cílového jazyka, a to i při různosti gramatických systémů obou jazyků. V současné době považujeme za základní princip překladu funkční přístup, funkční ekvivalenci. Nezáleží tedy na tom, použijeme-li stejných či jiných jazykových prostředků, ale na tom, aby plnily stejnou funkci, a to pokud možno po všech stránkách, jak po významové, věcné tak i po konotační a pragmatické.[4]

[4] KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 5. ISBN 80-244-0143-6.

2. Typy překladu

Kvalitní a zdařilý překlad by neměl být vnímán jako překlad, ale jako původní dílo vytvořené v daném jazyce. Takový překlad musí splňovat nejméně tři základní kritéria:

1) jazykový projev v cílovém jazyce působí zcela přirozeně, organicky,
2) výsledný komunikát má v cílovém jazyce totožný význam (popřípadě význam co nejvíce se blížící stavu totožnosti) jako jeho předloha v jazyce výchozím,
3) jazykový projev v cílovém jazyce zachovává dynamiku původního projevu ve výchozím jazyce.

Výše uvedená kritéria jsou zaměřena na cíl úspěšné transpozice v cílovém jazyce.[5]

Roman Jakobson rozlišuje tři druhy překladu:

1) vnitrojazykový překlad – opakování již řečeného či psaného,
2) intersémiotický překlad – čtení matematických symbolů, graficky znázorněných vzorků pro pletení, leitmotiv v hudbě apod.,
3) mezijazykový překlad – vyjádření informace jedním jazykovým systémem jazykovým systémem jiným, a to tak aby nedošlo k významovému posunu.[6]

Ze skutečnosti, že překládaný text má svou formu i význam, lze odvozovat existenci dvou hlavních typů překladu, a to překlady orientované na formu a překlady orientované na význam. K překladům orientovaným na formu patří:[7]

1) interlineární překlad

Interlineární překlad bývá někdy považován za extrémní příklad doslovného překladu. Tento překlad nerespektuje gramatický systém cílového jazyka, zachovává pouze specificky lingvistickou informaci, a proto je použitelný pro účely metajazykové. Takový typ překladu může být dobře srozumitelný, pokud překládáme ze dvou blízce příbuzných

[5] KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 14-15. ISBN 978-80-244-2428-6.

[6] Tamtéž.

[7] KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 16. ISBN 978-80-244-2428-6.

jazyků, a to proto, že obecné gramatické struktury a pravidla mohou být velmi podobné, ne-li částečně totožné.[8]

2) doslovný překlad

Doslovný (formální) překlad, laiky označován jako „otrocký“ převádí lexikální jednotky bez ohledu na jejich kontextové zapojení (bez ohledu na ustálené kolokace, idiomatiku cílového jazyka atd.), ale respektuje gramatický systém cílového jazyka. Výsledný text může být gramaticky správný a přirozený, ale mívá nádech nežádoucí cizosti. Cílem překladatele je vytvořit v cílovém jazyce takový text, který bude mít totožný význam jako text výchozí, ale formální zpracování zůstane přirozené pro cílový jazyk. Hlavním cílem je zachování identity významu, nikoliv identity formy.[9]

Mezi překlady orientované na význam řadíme:

1) volný překlad

Volný překlad je protikladem k interlineárnímu překladu. Výchozí text respektuje pouze okrajově. Registr či stylistické rysy nebere v úvahu, nevěnuje pozornost konotačním složkám významu. Z toho důvodu bývá překlad ochuzen o estetické kvality, informace z pojmového obsahu převádí volně. Z těchto důvodů bývá hodnocen jako chybný, používá se tak jen při neprofesionálním tlumočení.[10]

2) komunikativní překlad

Komunikativní překlad těsně souvisí s pragmatickým aspektem překladu, zejména při překládání konvenčních formulí, (např. pozdravů a přání), veřejných nápisů, pořekadel, přísloví, idiomů a dalších konverzačních klišé se povinně respektuje. Idiomatický překlad používá přirozené formální prostředky cílového jazyka. Skutečný idiomatický překlad nezní jako překlad, ale jako originální dílo, a to je cílem překladatele.[11]

---

[8] KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 16. ISBN 978-80-244-2428-6.

[9] Tamtéž. s.17.

[10] Tamtéž.

[11] Tamtéž.

Ve skutečnosti jsou výsledné překlady směsicí všech výše uvedených typů překladu (kromě interlineárního překladu, který není v běžných textech natolik frekventovaný).[12]

Opačným extrémem k doslovnému překladu je nadmíru volný překlad. Takový překlad není přijatelný, a to zejména protože se často přidávají informace, které originální text vůbec neobsahuje, pozměňuje význam výchozího textu, dochází ke zkreslování např. historických fakt nebo kulturního rámce výchozího textu, překlad často deformuje originál i z hlediska stylistického. Přehnaný důraz je kladen na reakci adresáta, ale význam přitom nemusí odpovídat původnímu významu, tak jak je vyjádřen ve výchozím jazyce. V dnešní době je jako překlad takový „převod" neakceptovatelný.[13]

[12] KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 17. ISBN 978-80-244-2428-6.

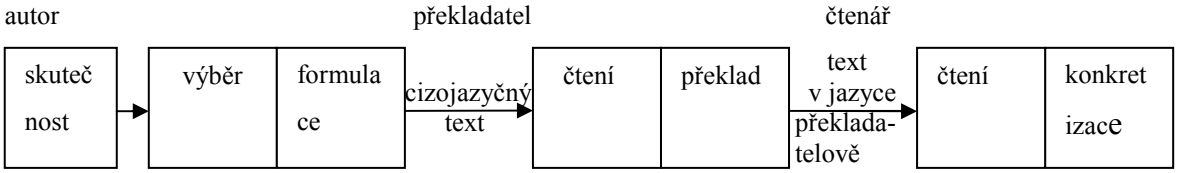
[13] Tamtéž. s. 18.

3. Překladatelský proces

3.1 Vznik literárního díla a překladu

K tomu, aby bylo možné si představit, s jakými problémy se setkává překladatel při překladu, je potřeba popsat proces, kterým vzniká původní dílo a z něj poté i samotný překlad.

Levého dvojčlenný komunikační řetěz, čerpající z poznatků teorie informace, vychází od autora, který vytváří původní dílo odrazem a subjektivním přetvořením objektivní skutečnosti, přičemž Levý zdůrazňuje, že autorův subjekt není jen individuální činitel, ale je podmíněn také historicky – autorovou příslušností k určitému světovému názoru, jeho politickým přesvědčením apod. Překladatel dílo dešifruje a přeformulovává (zašifrovává) je do svého jazyka. Posledním článkem tohoto řetězu je pak čtenář, který dešifruje sdělení obsažené v překladu.[14]

Obr. 1: Komunikační řetěz podle Levého

Původní umělecké dílo vzniká odrazem a subjektivním přetvořením objektivní skutečnosti. Forma má zpravidla určitou sémantickou platnost a obsah je vždy určitým způsobem ztvárněn a uspořádán. Autorův subjekt bývá do značné míry podmíněn historicky, např. autor historického románu vybírá a přetváří historická fakta. Je tedy potřeba odlišovat objektivní skutečnost od skutečnosti díla. Součást uměleckého díla není objektivní skutečností, ale autorovou interpretací skutečnosti, a tu by se měl snažit vystihnout i překladatel. Úzký vztah mezi jazykovým výrazem a myšlenkou, mezi textem díla a jeho obsahem, nesmí vést k jejich ztotožňování, protože tím by došlo k úniku vztahu mezi obsahem a jazykovou formou, které jsou pro překlad základní. Samotný text je

[14] LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Editor Karel Hausenblas. Praha: I. Železný, 1998, s. 44. ISBN 80-237-3539-x.

podmíněn jazykem, ve kterém je dílo stylizováno, a proto je třeba mnohé hodnoty vyjádřit v češtině jinými prostředky.[15]

Další etapou překladu je vnímání díla. Překladatel je v první řadě čtenář. Text díla je společensky realizován a umělecky působí za podmínky, že je čten. Dílo se čtenáři i překladateli dostává do rukou v podobě textu a při vnímání funguje text jako objektivní materiál, který je přetvářen čtenářem. Čtenář vnímá dílo pod zorným úhlem své doby, zvláštní význam pro něj mají ty hodnoty, které mu jsou ideově nebo esteticky blízké. Vytvořením obrazu v mysli to však nekončí. Rozdíl mezi čtenářem a překladatel je v tom, že překladatel tento obraz vyjádří jazykem. Samotný překladatelský proces nekončí tím, že byl vytvořen text překladu. Překlad ve společnosti funguje teprve tehdy, když se čte. Překladatel by měl počítat se čtenářem, pro kterého překládá. Jinak bude vypadat překlad pro dětské vydání a jinak při překladu pro čtenářsky náročnou edici.[16]

Hlavním bodem překladatelské problematiky je poměr tří celků: objektivního obsahu díla a jeho dvojí konkretizace, čtenářem originálu a čtenářem překladu. Tyto tři celky jsou nutně rozdílné, a to především v rozdílu mezi dvěma jazyky a rozdíly v obsahu vědomí dvou čtenářských kruhů.[17]

3.2 Tři fáze překladatelovy práce

1. Pochopení předlohy

Ke správnému pochopení díla, musí být překladatel především dobrý čtenář. Pronikání do smyslu díla probíhá ve třech rovinách, kdy prvním stupněm je pochopení textu (k překladatelským omylům, může velmi často vést mnohovýznamnost slov a rovněž také mylné asociace, příp. záměna slov, podobné graficky či zněním). Druhým stupněm je správné přečtení textu díla, které má čtenáři zprostředkovat náladové ladění, ironické či tragické podbarvení, útočné zaměření na čtenáře či suché konstatování. Překlad tak vyžaduje uvědomělejší poznání díla než jeho prostá četba. Třetím stupněm je pak pochopení samotných skutečností, které jsou v díle vyjádřeny, jako např. postavy, vztahy, prostředí a ideový záměr autorův. Tento stupeň pochopení textu je nejobtížnější.

[15] LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Editor Karel Hausenblas. Praha: I. Železný, 1998, s. 45-47. ISBN 80-237-3539-x.

[16] Tamtéž. 48-51.

[17] Tamtéž. s. 52-53.

Překladatel si musí představit charakter všech replik a činů postav, představivost je pro překladatele tedy velmi důležitá, bez ní není možné dojít k celostnímu pochopení díla. Překladatel se musí seznámit s reáliemi prostřední, z něhož překládá, aby jejich obraz poté mohl rekonstruovat v díle.[18]

2. Interpretace předlohy

Pochopení předlohy je podmínkou zvládnutí překladu, a to nejen z důvodu, že může nastat situace, kdy mateřský jazyk není schopen významově tak širokého nebo mnohoznačného výrazu, jaký je v originálu. Dojde-li k této situaci, je překladatel nucen význam specifikovat a rozhodnout se pro jeden z užších významů, k čemuž potřebuje znát skutečnost, která se skrývá za textem. Ve snaze najít objektivní ideu díla, může překladatel upadnout do osobní sentimentality a vztahovačnosti, kdy nám nějaká situace připomene událost z vlastního života nebo nám postava z díla připomene někoho, koho známe, tyto situace patří mezi hlavní úskalí překladatelovy práce, protože se mohou dostat do rozporu s objektivním smyslem díla. Nenápadnějším, avšak podstatnějším způsob zkreslení je stylistické „přehodnocování“, vkládání estetických kvalit, které překladatel má v oblibě, do díla, v němž vůbec nejsou. Cílem překladatele by mělo být, aby se co nejvíce přiblížil objektivní platnosti překládaného díla. Překladatel nesmí zasahovat do textu originálu, a to ať jeho zkracováním či doplňováním, neboť poté již nejde o překlad, ale o úpravu, a každá úprava deformuje umělecké dílo.[19]

3. Přestylizování předlohy[20]

Při překladu od překladatele požadujeme umělecky hodnotné přestylizování předlohy. Překladatel tak potřebuje mít stylistické nadání. Při překladu však může dojít k jazykovým problémům týkajících se:

a) poměru dvou jazykových systémů – jazykové prostředky dvou jazyků nejsou „ekvivalentní“, nelze je tedy převádět mechanicky. Nesoulad dvou jazyků může nastat i po stránce sémantické, např. Američané a Rusové počítají poschodí od povrchu země, my a jiní nepočítáme přízemí, první poschodí tak počítáme až od

[18] LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Editor Karel Hausenblas. Praha: I. Železný, 1998, s. 53-56. ISBN 80-237-3539-x.

[19] Tamtéž. s. 59-67.

[20] Tamtéž. s. 68-75.

následující podlaží. V případě, že srovnáme dva jazykové systémy, může dojít k situaci, kdy informační prostředky obou jazyků budou buď rovnocenné, nebo prostředky výchozího jazyka budou v cílovém jazyce chybět, nebo poslední možnost, že překlad bude mít prostředky navíc,

b) stop jazyka originálu ve stylizaci překladu – jazyk originálu zasahuje i do překladu, tento vliv na překlad je přímý i nepřímý. Přímý vliv se projevuje jak pozitivně tak i negativně, např. nepřítomností českých vyjadřovacích prostředků, kterými jazyk předlohy nedisponoval. Nepřímý vliv jazyka originálu se projeví naopak tehdy, když se překladatel snaží odlišit od stylistických rysů originálu, které pokládá za gramatické, bezpříznakové.

c) napětí ve stylu překladu, které vzniká tím, že myšlenka se převádí do jazyka, v němž nebyla vytvořena – výraz překladu je nepůvodní, myšlenka bývá přestylizována do materiálu, pro který nebyla původně tvořena. Jazykový výraz v překládaném díle není absolutní, představuje jen jednu z mnoha možností.

4. Publicistický styl

4.1. Základní vymezení

Publicistický styl se u nás osamostatnil teprve v roce 1957 vydáním knihy Jelínka *O jazyce a stylu novin*, kde byl rozsáhle charakterizován a bohatě doložen materiálem. Publicistický styl se uplatňuje v novinách, časopisech, rozhlase, televizi a filmu. Slouží jako výrazný prostředek doby, společenské situace a zřízení, mění svou podobu i proporce, přizpůsobuje se potřebám a stále více se diferencuje. Publicistický styl je nesmírně různorodý a při bouřlivém vývoji hromadných sdělovacích prostředků nelze hranice mezi jednotlivými žánry nijak zřetelně definovat – neustále dochází k přesunům a interferencím.[21] Existuje tak publicistický styl textů psaných a mluvených. Styl psaných textů můžeme také označit jako styl žurnalistický nebo novinářský, tj. styl textů periodického tisku. Mluvenou publicistiku reprezentují publicistické pořady vysílané rozhlasem a televizí. K oblasti publicistických projevů můžeme přiřadit i oblast agitace, propagandy a lze uvažovat o přičlenění stylové oblasti reklamy.[22] Zaměřuje se na široké masy čtenářů, diváků a posluchačů.[23] Tím, že je publicistický styl určen širokému okruhu čtenářů, je hlavním kritériem srozumitelnost. Publicisté by se měli vyvarovat užívání úzce specializovaných termínů, dialektu, žargonu, cizojazyčných slov, složitých syntaktických konstrukcí. Lexikum publicistického stylu se vyznačuje tematickou mnohotvárností a stylistickým bohatstvím, což je dáno propojením publicistického stylu s ostatními styly. Využívá neutrální slovní zásobu, frazeologii, knižní a hovorová slova.[24]

Publicistický styl se odštěpil od stylu vědeckého, s nímž ho ještě spojuje řada charakteristických rysů, a na druhé straně má styčné body se stylem administrativním a v řadě útvarů si podává ruku se stylem uměleckým. Vědeckému stylu se podobá logickou výstavbou a pečlivým dělením na odstavce, uměleckému stylu se přibližuje emocionálním

[21] KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 189. ISBN 978-80-244-2428-6.

[22] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 245. ISBN 978-80-7106-961-4.

[23] РОМАНОВА, Наталья Николаевна и Андрей Валентинович ФИЛИППОВ. *Стилистика и стили*: *учебное пособие,* Москва: издательство Флинта, 2012. с. 90., ISBN 978-5-89349-842-4.

[24] ГОЛУБ, Ирина Борисовна. *Русский язык и культура речи*: *учеб. пособие.* Москва: Универсальная книга, Локос, 2003. с. 45-46., ISBN 5-94010-023-6.

apelem, tj. používám emocionálně zabarvených slov, používáním obrazných prvků a jiných stylistických prostředků.[25]

4.2. Klasifikace publicistických žánrů

Odborná literatura klasifikuje publicistické žánry na:[26]

1. zpravodajské, informativní, žurnalistické,
2. publicistické (v užším slova smyslu) – analytické,
3. literární – beletristické.

Mezi informační žánry řadíme: zprávy, reportáž, rozhovor, hlášení. Mezi analytické patří: beseda, článek, korespondence, recenze, přehled. Črta, esej, fejeton, pamflet tvoří žánr beletristický.[27] Mezi výše uvedené žánry řadíme mimo jiné i úvodník, ve kterém převládají společensko-politická slova a termíny (národ, stát, aktivní účast, ozbrojené síly), knižní slova a výrazy. Pro reportáž je charakteristická živost a emocionálnost sdělení, která bývá v 1. osobě, objevuje se hovorová řeč, expresivní vyjádření, metafory, přací a zvolací věty. Velký podíl expresivního vyjádření najdeme ve fejetonu, črtě, které bývají často spojovány s uměleckým stylem.[28]

Náš překládaný text je možné zařadit do žánru analytického. Cílem analytického žánru je rozbor aktuálního společenského problému, který autor ze svého pohledu hodnotí. Nejčastější typem analytického žánru je analytický článek. Jeho hlavní podstatou je úvaha,

[25] KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 189-190. ISBN 978-80-244-2428-6.

[26] Tamtéž. s.190.

[27] Shpora07.narod.ru: *Русский язык и культура речи*. [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.shpora07.narod.ru/stil/public.htm>.

[28] ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu: (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998, s. 29. ISBN 8070678143.

která informuje o věci veřejného zájmu a zároveň ji hodnotí. Autor v článku vyjadřuje svůj názor a nutí čtenáře k zaujetí určitého stanoviska, k přijetí názoru, k reakci.[29]

4.3. Funkce publicistického stylu

Funkcí publicistického stylu je informovat a přesvědčovat, právě v těchto aspektech se styl zpravodajský (žurnalistický) liší od stylu publicistického. Žurnalistika má čtenáře informovat, kdežto publicistika také formovat. Zahrnuje tedy i apel na čtenáře, působí tak nejen intelektuálně, ale i na vůli, někdy i na cit. Získávací, přesvědčovací funkce je pro publicistické projevy specifická. Protože se publicistika obrací na nejširší veřejnost, je velmi důležité, aby publicistický projev byl obecně přístupný a srozumitelný. Odbornost není vyhraněná, odborné termíny se nahrazují opisy, pojmově jsou publicistické texty méně náročné.[30]

Jak bylo uvedeno výše publicistický styl, který se užívá k vyjádření různorodé a všestranné informace, plní dvě základní funkce – informační a přesvědčovací. Funkce informační a přesvědčovací jsou od sebe navzájem neoddělitelné. Informační funkce je charakteristická i pro umělecký styl, ale význam informace je zde jiný. V umělecké literatuře skutečnost není představena přímo, bezprostředně, ale jako výsledek tvůrčí fantazie spisovatele. Publicistika zobrazuje život přímo, předávaná informace je reálná a průkazná. Přesvědčovací funkce se v určité míře vyznačuje postojem autora, a to platí jak pro umělecký styl, tak i pro styl publicistický. Publicista obvykle vyjadřuje svůj názor přímo a veřejně, zato spisovatel se často vyjadřuje prostřednictvím složité kompoziční struktury uměleckého díla.[31]

---

[29] Shpora07.narod.ru: *Русский язык и культура речи*. [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.shpora07.narod.ru/stil/public.htm>.

[30] KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 190. ISBN 978-80-244-2428-6.

[31] Гойхман, Оскар Яковлевич. *Русский язык и культура речи: Учебник.* – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М., 2006, с. 38-39. ISBN 5-16-002303-8.

4.4. Funkce a styl tisku

V současné době mají stále velký podíl na informovanosti noviny, které mimo to i vzdělávají. Noviny tak plní i popularizační funkci (informují o nových vědeckých objevech, o technických novinkách, problémech ekonomiky, o významných historických událostech). Odsud pramení vztah novin s prostředky naučné řeči, které se neodráží jen v naučných článcích, ale také v materiálech, které hodnotí finanční, politické problémy.[32]

Obvykle mezi funkce novin řadíme: informativní, osvětovou, výchovnou, pořadatelskou, analiticko-kritickou, zábavnou. Podstatou je tedy informace, která vyjadřuje určitý postoj, tato informace má přesvědčit čtenáře o její pravdivosti. S tím souvisí vysoký podíl expresivnosti, kterou je publicistický styl hojně nasycen. Exprese novinové řeči se může realizovat v různých formách, nejen hovorovým stylem. Může tak dojít k zachování agitace a heslovitosti, které byly vlastní zejména období do perestrojky. V dalším výtisku může být exprese vyjádřena formou odměřeného, klidného vyjádření, které slouží jako nástroj pro zdůraznění té informace, kterou chtějí čtenáře ovlivnit. A právě v tomto tkví umění autora, který musí najít v určitém kontextu ty nejvhodnější jazykové prostředky, aby správně zapůsobil na čtenáře. Expresivní funkce novin je podmíněna zaměřením na adresáta, která vyvolává především veřejně hodnotí řeč, která se využívá v kritice, protichůdných názorech a při různých hodnocení skutečnosti. Takovéto hodnocení je nejvíce patrné ve slovní zásobě, častým využíváním hodnotícím přídavných a podstatných jmen, využíváním metafor, frazeologismů. Zejména veřejným hodnocením, jasným vyjádřením mínění autora se publicistický styl odlišuje od uměleckého.[33]

4.5. Vývoj ruské publicistiky

Zásadní změny společenského života a oficiální ideologie přinesl přelom 80.-90. let 20. století. Sledování tohoto období je proto velmi důležité pro pochopení toho, jak se

[32] КОЖИНА, Маргарита Николаевна и Лилия Рашидовна ДУСКАЕВА и Владимир Александрович САЛИМОВСКИЙ. *Стилистика русского языка.* Москва: издательство Флинта, 2011. с. 343. ISBN 978-5-9765-0256-7.

[33] КОЖИНА, Маргарита Николаевна и Лилия Рашидовна ДУСКАЕВА и Владимир Александрович САЛИМОВСКИЙ. *Стилистика русского языка.* Москва: издательство Флинта, 2011. с. 344-346. ISBN 978-5-9765-0256-7.

v jazyce projevovaly zlomové událostí v dějinách a zásadní společensko-politické změny v jednotlivých zemích. Všechny slovanské země prošly totalitním režimem, Rusko však v tomto režimu bylo mnohem déle než ostatní země. Důsledkem byla neschopnost lidí se spontánně vyjadřovat, a to kvůli nedostatku myšlenek a slov. Sovětský jazyk, který se stal v poválečném období etalonem veřejné komunikace ve všech státech bývalého Sovětského svazu, charakterizuje I. Zemcov jako unikátní jev. Ten dále upozorňuje na to, že sovětský jazyk je založen na dvou komponentech: 1. na fikcích, které jsou vydávány za realitu, a 2. na faktech, kterým je přisuzován fiktivní obsah.[34]

Jednou z nejdůležitějších funkcí publicistických textů je funkce informační. Snaha v co možná nejkratším čase informovat o čerstvých novinkách se musí odrazit v charakteru sdělovacích prostředků, a v ústním projevu. Nicméně tato funkce se v sovětském období agitace, propagandy či nátlaku, postupně vytěsňovala. V době perestrojky publicistické texty představovaly stranický, společenský, odborový nebo státní orgán moci. Zaměřovaly se na utváření světového názoru čtenáře, na vytvoření určitého společenského názoru, na přesvědčení čtenáře o pravdě autorského stanoviska. Čistá informovanost zůstala pouze v některých žánrech, kde však byla také podřízena v první řadě funkci ovlivňovací.[35] To však v konečném důsledku vedlo ke zvýšení vnímavosti k podtextovým informacím a k šíření faktografických informací, které se diametrálně rozcházely s informacemi oficiálními.[36]

Po roce 1985 došlo k zásadnímu předělu, objevil se nový typ publicistů, kteří byli na jedné straně kritičtí intelektuálové a na druhé straně demokratičtí autoři, kteří byli schopni se vyjadřovat k čemukoliv. Současně došlo k rozrůznění adresáta žurnalistických a publicistických textů, a to na různě strukturované sociální skupiny.[37]

Celkový styl publicistických textů byl dán výběrem variantních výrazových prostředků, mezi nejvýraznější jevy tohoto období patří:[38]

---

[34] GAZDA, Jiří a Ivo POSPÍŠIL. *Proměny jazyka a literatury v současných ruských textech*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 15-17. ISBN 978-80-210-4426-5.

[35] КОЖИНА, Маргарита Николаевна и Лилия Рашидовна ДУСКАЕВА и Владимир Александрович САЛИМОВСКИЙ. *Стилистика русского языка.* Москва: издательство Флинта, 2011. с. 342-343. ISBN 978-5-9765-0256-7.

[36] GAZDA, Jiří a Ivo POSPÍŠIL. *Proměny jazyka a literatury v současných ruských textech*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 15-17. ISBN 978-80-210-4426-5.

[37] Tamtéž. s. 23.

[38] Tamtéž. s. 23-29.

1. Grafika – šlo zejména o zvýraznění určitých částí textu, za účelem upoutání pozornosti a ozvláštnění textu, a to pomocí velkých písmen, využívání historického pravopisu či využívání latinské grafiky.
2. Hovorová a slangová slovní zásoba – výrazy, používané v žurnalistických textech se postupem času staly symboly doby a klíčovými slovy žurnalistických textů (*мусовка, крутой, разборка)*.
3. Hrubá slova a vulgarismy nebyly v novinářských textech výjimkou (наши законодатели – по крайней мере союзные – с удовольствием *похерили* бы саму идею приватизации).
4. Výpůjčky z cizích jazyků tvoří nejpočetnější a nejvýraznější vrstvu aktualizovaného lexika v publicistice tohoto období. Z počátku jsou zejména anglicismy z oblasti ekonomiky, obchodu a kultury čtenáři přijímány kriticky a s výhradami, jako výraz jazykového snobismu. Tyto výpůjčky se dostávají do ruštiny zejména jazykem mluveným.
5. Knižní výrazy nacházíme zejména v textech s duchovní a náboženskou tématikou.
6. Změny se dotkly také užívání vlastních jmen, kde došlo k rozšíření okruhu osob označovaných v žurnalistice a publicistice pouze jménem a příjmením, tento způsob pojmenování se rozšířil i na osobnosti politického života.
7. Největší změny se dotkly expresivně hodnotící slovní zásoby. Některé výrazy s negativně hodnotící konotací oficiální publicistiky sovětského období se změnila v anachronismy.
8. Frazeologie – docházelo k pronikání nových slov a idiomů, využívání parafrází a citátů z děl klasiků marxismu-leninismu a jejich následovníků.

Ruská publicistika a žurnalistika se během posledních patnácti let 20. století dramaticky změnila. Rusko prožilo žurnalistický rozkvět, který se nedá srovnat s žádným z kterýchkoliv předcházejících období vývoje ruské společnosti. Hlavním kritériem se tak stává připravenost žurnalistů sloužit zájmům svých zaměstnavatelů, což však má za následek snižování nároků na skutečnou profesní odbornost a tak i na snižování kvality textů. V Rusku však i za této situace existuje kvalitní žurnalistika a publicistika, která však zůstává na okraji zájmu běžného čtenáře.[39]

[39] GAZDA, Jiří a Ivo POSPÍŠIL. *Proměny jazyka a literatury v současných ruských textech*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 31. ISBN 978-80-210-4426-5.

Jazyk hromadných sdělovacích prostředků je určován cílovým záměrem předat informaci co nejširšímu okruhu příjemců, cílem není jen informovat, ale také získat adresáta na svoji stranu. Aby toho mohlo být dosaženo je potřeba, aby jazyk hromadných sdělovacích prostředků odpovídal jazykové kompetenci adresáta, což mělo za důsledek snížení jazykové úrovně textů. I přesto však hromadné sdělovací prostředky plní stále vysoké komunikační funkce, dochází tak ke korektuře jazykovými poradci apod.[40]

Pro současnou publicistiku je charakteristická mnohotvárnost, jazyková volnost, která má za následek snížení stylu. Rozšíření hovorového jazyka, včetně nářečí a nespisovných jazykových prostředků se rozrostlo do nevídaných rozměrů a intenzity. Hovorové výrazy se vyskytují na všech jazykových úrovních v nejrůznějších žánrech publicistiky.[41]

4.6. Jazykové prostředky publicistického stylu

Níže uvedené jazykové prostředky publicistického stylu vychází převážně z publikace Marie Krčmové *Současná stylistika češtiny*.

4.6.1. Obrazná vyjádření

V publicistickém projevu plní obecná vyjádření metaforické povahy, k nimž můžeme v nejširším pojetí zařadit také přirovnání, metonymii, synekdochu, personifikaci aj., nejen funkci informativní, ale poutají čtenářskou pozornost a dodávají jazykovému projevu živost a naléhavost. Takové sdělení bývá poté emocionálnější, procítěnější. Prostřednictvím obrazů jsou odhaleny i projevy kladného nebo záporného vztahu autora k obsahu sdělení a projev nabývá větší působivosti. Vznikají tak nová obrazná

[40] GAZDA, Jiří a Ivo POSPÍŠIL. *Proměny jazyka a literatury v současných ruských textech*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 34-35. ISBN 978-80-210-4426-5.

[41] КОЖИНА, Маргарита Николаевна и Лилия Рашидовна ДУСКАЕВА и Владимир Александрович САЛИМОВСКИЙ. *Стилистика русского языка.* Москва: издательство Флинта, 2011. с. 365. ISBN 978-5-9765-0256-7.

pojmenování a obrazná přirovnání, která můžeme v publicistickém projevu považovat za základní prostředek stylové aktivizace, např. *šňůry aut před ospalou celnicí zmizely, kyvadlo dějin dokázalo za poslední půlstoletí několikrát změnit pozici a směr pohybu, nesnášenlivost vyvřela jako horká láva, gejzír myšlenek a nápadů, penzijní past je nastražena i na nejbohatší ekonomiky* apod. Často bývají využívány už existující ustálené obraty, které se nově stávají zdrojem dalšího obrazného vyjádření, porušujícího stereotyp např. *čirá recese se silně gogolovskou příchutí sarkasmu přes slzy, trh oponou trhnul a změněn svět* aj.[42]

Aktualizace podléhá při častém opakování postupně automatizaci. Výsledkem jsou obrazná vyjádření vžitá a opakující se, neboť si je vynucuje opakující se komunikační situace, např. *boje se rozhořely, země sedí na sudu s naftou, ochlazení vztahů mezi zeměmi, rozbouřili hladinu mínění, prolomily se ledy zahraniční politiky* aj.[43]

Časté užití opakujících se výrazů nebo i rozsáhlejšího ustáleného obrazového vyjádření vede k lexikalizaci, popř. ke vzniku ustálených obrazných rčení, z nichž některá už považujeme za novinářská klišé např. *ovzduší přátelství a vzájemného porozumění,* objevují se „militantní" výrazy např. ve spojeních: *pivovarníci bojují o dostatek ječmene, boj o senátní křesla, nastupuje bitva o radar.*[44]

Se vzrůstající frekvencí užití obrazného vyjádření klesá stylová aktivnost. Např. *otevírají se brány naší nejvyšší hokejové soutěže, přestupky monitorujeme* aj.[45]

Metaforika obrazných vyjádření publicistického stylu nebývá složitá, publicistický obraz tak na rozdíl od metafory umělecké je možné vždy v podstatě jednoznačně dešifrovat. Při vytváření obrazného vyjádření se nejčastěji využívají personifikující spojení typu neživost a živost, tj. spojení neživého činitele děje s činností příznačnou pro člověka (*Vídeň nesdělila svůj postoj, radnice se zlobí, lesy žalují, čísla hovoří jasnou řečí)*.[46]

---

[42] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 251. ISBN 978-80-7106-961-4.

[43] Tamtéž. s. 251-252.

[44] Tamtéž s. 252.

[45] Tamtéž.

[46] Tamtéž.

Velmi často se také objevuje spojení výrazů náležejících svou sémantikou do jiné komunikační sféry, např. *kolotoč spekulací, režiséři ekonomiky, finanční injekce* aj. Častá jsou prostá přirovnání, např. *hlasovali jak spráskaní psi, protože museli sklopit uši, rána jak od kata,* parafráze kulturních frazémů, aluze literárních výroků, reminiscencí kulturních a historických událostí např. *Kdo mohl, tak se vytratil jako žoldáci „zimního krále" po Bílé hoře.*[47]

Všechny obrazové výrazové prostředky se v publicistice objevují i v útvarech nebeletristických, ve stylu zpravodajském, ale především v žánrech analytických (úvodník, komentář, referující novinový článek).[48]

4.6.2. Módní výrazy a výrazy odrážející dobu vzniku

Zpravodajský styl je zaměřen na aktuální zpravodajství, proto se ve slovní zásobě publicistiky nachází velké množství pojmenovávacích jednotek odrážejících dobu. Nejčastěji jde o jednoslovná nebo víceslovná pojmenování, popř. o ustálená spojení užívaná s velkou frekvencí v politice, ekonomice, kultuře, ve sféře obchodní, finanční, státoprávní, diplomatické aj. Tyto výrazy jsou součástí příslušné terminologie ve výše uvedených oblastech a s informacemi o dané oblasti se přenášejí do publicistiky, např. *trh práce, reforma veřejných financí, sociální jistoty, patová situace, daňový poplatník, spotřební koš, internetový pirát, prodejní řetězce, zprůhlednění trhu.* Některá sousloví a výrazy mohou vznikat přímo v publicistické sféře: *společenská objednávka, společenská angažovanost, upevnění jistot, hospodářský zázrak* apod. Tyto výrazy a uvedená spojení se v daném období užívají téměř mechanicky.[49]

Nová slova, která jsou přenášena z politiky do publicistiky, odrážejí politické, společenské a ekonomické reálie a souvisejí vždy s novými přeměnami společnosti. Slova nebo obrazy nově užívané podléhají poté automatizaci a užívají se obecně. Slova a spojení z veřejného a politického dění bývají v odborné lexikologické literatuře hodnocena jako

[47] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 252-253. ISBN 978-80-7106-961-4.

[48] Tamtéž. s. 253.

[49] Tamtéž.

terminologie politická, politologická, slova politicko-společenského charakteru, popř. také jako žurnalismy.[50]

Na stránky novin přichází ve shodě s dobou větší množství přejatých slov, která jsou v určité době módní, např. *lídr, image, boss, firemní know how* aj.[51]

Publicisté užívají původní termíny v jiných a zcela nových souvislostech, dochází k desémantizaci v souvislosti s novým obrazným užitím, čímž se rozšiřuje význam termínů. Např. *spektrum* – původní fyzikální termín, nyní i publicistický příznak – *spektrum nových úkolů.*[52]

U běžných sloves se setkáváme s novými předponami a s jejich hromaděním nebo s posunutým, metaforickým užitím, např. *zprůchodnit (jednání), zmapovat (situaci), odstartovat (odstartovat kuponovou privatizaci).* Módní jsou také publicistická pojmenování nových jevů a reálií, např. *spotřební koš, akce čisté ruce, tzv. nemoc šílených krav* aj.[53]

4.6.3. Frazémy a jejich modifikace

Užití frazeologických a idiomatický jednotek všech běžných typů, je příznačné pro současný publicistický styl. Charakteristickým rysem je koexistence frazémů zcela stylově protikladných, neboť nalézáme tradiční frazémy lidové, kolokviální, ale zároveň i knižní, někdy označované jako literární, kulturní, z nichž mnohé mají původ v antické slovesnosti nebo v bibli. Nejrozšířenějším typem jsou frazémy lidové a kolokviální tj. ty, které jsou vlastní běžně mluvené komunikaci, např. *táhnout za jeden provaz, mít svatou trpělivost, velká ryba, nechat si otevřená zadní vrátka, držet na uzdě* aj. V tisku se objevují vyjádření, jako např. *Šéfové budou stříhat platový metr. Když nám ujede vlak, těžko se naskakuje. Na olympijské vavříny si brousí zuby celý maratónský svět.* Hovorový ráz vnášejí do stylu např. spojení: *mít na kahánku, být jako ze škatulky, mlet svou* aj. Za slangová lze považovat

[50] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 253. ISBN 978-80-7106-961-4.

[51] Tamtéž.

[52] Tamtéž. s. 254.

[53] Tamtéž.

spojení: *být v čudu, vydat se všanc, dávat si bacha* aj., která jsou vesměs uplatňována ve sportovních publicistických textech, popř. v mluvené publicistice.[54]

Častá jsou ustálená, bezpříznaková obrazná spojení typu: *husarský kousek, medvědí služba, horká jehla, vrchol ledovce, zimní spánek, tvrdý oříšek, černá díra.* Nelze opomenout ani výskyt sportovních frazémů, se kterými se setkáváme nejen v textech mluveného a psaného sportovního zpravodajství a v článcích, reportážích a komentářích se sportovní tematikou, např. frazémy *proměnit šanci nebo penaltu, domácí půda, ladit formu, zmařit naděje, ztratit šanci* atd. Sportovní frazémy pronikají do stylu ekonomického, společenského a politického zpravodajství, např. *poslanci nasadili v diskusi laťku příliš vysoko, podnikatelé teprve začínají ladit formu, senátní jednání ukázala horkého favorita* aj.[55]

V publicistickém stylu jsou využívány frazémy označované jako publicismy, často se jedná o substantiva s jeho shodným atributem, např. *zorný úhel, klíčový význam, palčivá otázka,* horké *křeslo, bílý kůň, stát se předmětem širokého zájmu, završit úkoly* aj. Frazémy všech typů procházejí proměnou, ne však stejnou měrou. Některé obměny bývají nečekané a neopakované. Např.: Původně hovorové spojení *pozdě bycha honit* bylo v komunikátu uplatněno takto: *nastal čas konce honění bycha, konec honění bycha;* původně *co Čech, to muzikant* se objevilo v této souvislosti: *dnes je už možné říci, že co Čech, to vydavatel.*[56]

Inovacemi procházejí také přísloví, rčení a pořekadla, která jsou uplatňovaná v nových souvislostech. Např. k obměně původně ustáleného spojení, došlo v případě vyjádření: *trpělivost přináší úspěch* (nikoli *růže*), *dvakrát měř a jednou střílej* (nikoli *řež*) aj. Pro publicistiku je také charakteristické nedokončení frazému, tj. nedopovědění celého rčení nebo přísloví, kdy publicisté sahají většinou jen k jeho první části, např. *vrána k vráně (sedá, rovný rovného si hledá), až se léto zeptá (cos dělal v zimě)* aj. S účelovou a funkční aktualizací jsou v publicistických textech spojeny všechny proměny frazémů a parémií a uvedený proces se děje především substitucí ve spojení s kontaminací a transformací,

[54] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 254-255. ISBN 978-80-7106-961-4.

[55] Tamtéž. s.255.

[56] Tamtéž. s. 256.

např. z přirovnání *je hluchý jako poleno* (vedle varianty *byl hluchý jako pařez*), byla zachycena jeho nová formulace:*byl neznaboh jako poleno*.[57]

4.6.4. Výrazy zobecňující sdělení

Proti obecné tendenci žurnalistiky informovat věcně a výstižně, se na druhé straně objevuje přímo záměrná a vědomá tendence protichůdná, a to vyjádření neurčité, popř. obecně shrnující. Jde o zneurčitění propozice, jedná se o spojení s výrazy *zdroje, síly, živly, masy, kruhy, směry, veřejnost, fórum, odpovědná místa, odpovědní činitelé, nejnovější struktury, subjekty, mechanismy.* Některé výrazy jsou v oblibě jako módní, např. *pořádek narušily asociální živly, široké kruhy veřejnosti, politické kruhy, vyjádřila se odpovědná místa všech zainteresovaných kruhů* apod. Módním zobecňujícím označením se v současné době stal výraz *scéna: politická, vojenská, kriminalistická, poslanecká.*[58]

Důvody k užití jsou různé. Buď autor projevu není o skutečnosti podrobně informován a nezná konkrétní údaje, nebo se vědomě snaží zachovávat určité zásady diplomacie.[59]

4.6.5. Specifický shodný atribut

Shodný atribut se v projevech publicistického stylu objevuje jako výrazný syntaktický prostředek stylové aktivizace, aktualizace. Žurnalisté mu dávají přednost pro jeho jednoduchost, stručnost a přímost. Některá spojení se častým užitím vžila natolik, že v komunikační praxi převládají a získávají pojmový charakter. Např. *zájezdová doprava, stolová kapacita, kalamitní plochy, termínový kalendář, kapitálová investice* apod.[60]

Speciálně v žurnalistice vznikla spojení: *tlačítková demokracie* (hlasování v Senátu), *tenisový bronz* (tj. bronzová medaile získaná v tenisu), *zlatá raketa* (sdělení o zlaté medaili

[57] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 256. ISBN 978-80-7106-961-4.

[58] Tamtéž. s. 257.

[59] Tamtéž.

[60] Tamtéž. s. 257-258.

tenisového reprezentanta), *průzkumový barometr* (jev, na němž ověřuje zájem o něco), *cenová válka* (válka mezi výrobci o nejnižší ceny) atp.[61]

Implicitnost nového spojení je často doprovázena expresivitou a přenášením pojmenování, jak o tom svědčí titulky z denního tisku: *Zelená poslankyně* (poslankyně za stranu zelených), *Jablečná lavina z Vysočiny* (velká úroda jablek), *Štěkající výstava* (výstava psů).[62]

4.6.6. Parenteze specificky publicistické a intertextovost

S rozmanitými parentezemi se běžně setkáváme ve všech funkčních stylech, přesto existují takové, které lze označit za specificky publicistické. Patří k nim parenteze vyjadřující postoj jiných, které buď adresátovi připomínají obecné, veřejné mínění, např. *jak se říká, jak známo, jak je obecně známo, jak se lidově říká, jak říká staré české přísloví* aj., nebo se dovolávají konkrétního svědectví. Např.: *Tím nechci říci, že dobrá rada, jak říká staré české přísloví, je nad zlato. – Někteří lidé by chtěli, jak se říká, přijít ke všemu zkrátka. Vždyť, jak říká pisatel uvedeného článku, okrádáním veřejné dopravy jsme poškozeni všichni.* Tyto prostředky vnášejí do publicistických projevů bezprostřednost sdělení, naléhavost argumentu, oživují projev, a proto se jeví jako prostředek stylové aktivizace. U některých parentezí pozorujeme jistou ustálenost, stereotypnost a bez větší stylové aktivity nabývají charakteru publicistické fráze, např. *jak uvádějí dobře informované kruhy blízké policii; jak sdělila mluvčí policie České republiky; jak hlásí prezidentská kancelář; jak uvádějí zahraniční zpravodajové; jak čteme na stránkách tisku* aj. Osobitý typ tvoří případy parentezí, které uvozují přímou řeč, nebo ty, které se užívají při již jednou někým vyřčené myšlenky. Např. *Naše nároky, pokračoval referující, neustále rostou. – Umět hospodařit, jak zaznělo v diskusi, znamená umět řídit.*[63]

Užívání přímé řeči v publicistice narůstá a zvláště projevy profesionálních novinářů a hlasatelů jsou někdy doslova poskládané z přímé řeči a průvodních uvozovacích vět.

[61] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 258-259. ISBN 978-80-7106-961-4.

[62] Tamtéž.

[63] Tamtéž.

Vzniká tak nový publicistický komunikát z části jiných „text z textů“. Např.: *„Žádný z našich klientů nám objednaný zájezd neodřekl,“ sdělil našemu listu ředitel cestovní kanceláře XY.* Uvedená intertextovost je jeden z nejvýraznějších rysů současného publicistického stylu.[64]

4.6.7. Specifické užití jiných jazykových prostředků

Kromě jazykových prostředků výrazně stylově aktivních nebo naopak plně automatizovaných, jsou pro některé sféry a pro některé útvary publicistického stylu typické ještě jiné jazykové prostředky. Pro sportovní žurnalistiku jsou to syntaktické konstrukce typu, *mužstvo útočilo Dvořákem*, pro úvodník nebo naléhavě přesvědčující politický komentář a pro sportovní zpravodajství je charakteristický vytýkací opis typu, *byl to výborný hokej, který odvedli domácí* apod.[65]

Zautomatizované konstrukce a obraty, např. *v rámci prohlubování spolupráce, v zájmu bezpečnosti, v zájmu lidskosti, v duchu závěru jednání, v okruhu působnosti* apod. nejsou charakteristické jen pro sféru publicistickou, ale také pro styl administrativní a oblast odbornou.[66] K jazykovým standardům patří univerzální slova, která se používají v širokých značeních (*otázka, řada, jednotlivý*).[67] Prostředky signalizující kontakt s adresátem podporují v publicistickém stylu získávací a uvědomovací funkci. Patři k nim užívané imperativy, a to nejčastěji pro 1. os. pl., zřídka i pro 2. os. pl., např. *mějme daleko vyšší nároky na kvalitu, učiňme vše pro smíření, posuďte sami nově přijatá opatření* apod. Tu samou funkci plní užívané věty tázací, zvolací a přací, zvláště řečnické otázky a např. titulky *Dospěli k dohodě*.[68]

---

[64] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 259. ISBN 978-80-7106-961-4.

[65] Tamtéž.

[66] Tamtéž. s. 260.

[67] ГОЛУБ, Ирина Борисовна. *Русский язык и культура речи*: *учеб. пособие.* Москва: Универсальная книга, Локос, 2003. с. 48. ISBN 5-94010-023-6.

[68] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 260. ISBN 978-80-7106-961-4.

V jazykové komunikaci, zvl. mluvené, jsou rozšířeným jevem tzv. nepravé věty vedlejší, nejčastěji vztažné věty přívlastkové, věty příslovečné časové aj. Takové konstrukce najdeme v nejrůznějších typech zpravodajství, např. *XY přijel (zavítal, přibyl, přicestoval)…* (někam), *kde se sešel (setkal)* (s někým) atd.[69]

Užití nespisovnosti v psané publicistice bývá záměrné. Motivací může být snaha o navození autentičnosti prostředí a situace, za níž komunikace probíhá, nebo je nespisovnost odrazem profesního nebo zájmového prostředí, může souviset s tématem, se zamyšlenou intenzifikací sdělení, s expresivitou apod.[70]

4.6.8. Metajazykový charakter vyjadřování

Metajazykový charakter vyjadřování bývá průvodním jevem jazykové stránky žurnalistických textů, který odráží metajazykové uvědomění autora. V psaném projevu tento jev bývá vyjádřen v uvozovkách, např. *„směrnice nestačí jen hodit na papír“*. Uvozovky se objevují v souvislosti s metaforičností vyjadřování, s užitím frazeologických obratů včetně knižních, které někdy bývají provázeny expresivním vyjádřením.[71]

4.6.9. Přejatá slova

Přejatá slova jsou odrazem doby odrazem ekonomických i politických tendencí a měnících se společenských poměrů v souvislosti s rozvojem mezinárodních kontaktů, které narůstají s rozvojem vědy a jejím uplatňováním ve společnosti. Užívání přejatých slov je charakteristické pro současnou publicistiku. Cizí slova pronikají do publicistiky z různých oborů, zvl. ekonomiky, ze sféry obchodování, počítačové techniky apod., např.: *marketing, globalizace, dealer, billboard, software, lobiing, talk show, ombudsman,*

[69] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 260. ISBN 978-80-7106-961-4.Tamtéž.

[70] Tamtéž. s.261.

[71] Tamtéž. s. 261-262.

teenager atd. S jejich užíváním dochází velmi často k počešťování, např. *lídr, byznys, manažer* aj.[72]

Publicistika přejímá také slova s jiných stylů, např. *realizovat, zřizování, pro blaho národa, věhlasný.* V publicistických textech se tak objevují termíny a odborné výrazy, a to vždy s ohledem na obsah publicistického textu.[73]

[72] ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 262. ISBN 978-80-7106-961-4.Tamtéž.

[73] РОМАНОВА, Наталья Николаевна и Андрей Валентинович ФИЛИППОВ. *Стилистика и стили*: *учебное пособие,* Москва: издательство Флинта, 2012. с. 91. ISBN 978-5-89349-842-4.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Překlad

Творчество и русский язык

Tvorba a ruský jazyk

Отношение людей к творчеству весьма личностно, весьма своеобразно, и большинству вполне достаточно чисто эмоционального отношения к нему. Многим совершенно не важно, в чём существо творчества. По ним творчество - это то, что заставляет переживать: грустить, ахать, плакать и радоваться. Поверхностное восприятие является одной из причин того, что сегодня не редко к творчеству относят и то, что по своей сути является не только что не творчеством, но - откровенным антитворчеством, за которым стоит известный с давних времён персонаж с рогами.

Vztah lidí k tvorbě je velmi osobní, originální a většinou také čistě emocionální. Pro mnohé z nich není důležité, v čem podstata tvorby spočívá. Tvorba je dle jejich názoru to, co donutí člověka prožívat, tzn. smutnit, vzdychat, plakat či radovat se. Povrchní příjímání tvorby je jednou z příčin, proč se v dnešní době pokládá za tvorbu i to, co je zjevnou antitvorbou, kterou má na svědomí nejspíš sám „Lucifer“.

Определим творчество так: Творчество - это действенная потребность выражения сущностей окружающего нас мира, данная нам в ощущениях, чувствах, настроениях, мыслях, знаниях, откровениях; в формах, доступных для человеческого восприятия, т.е. в форме слова, музыки, движения, изображения.

Tvorbu můžeme definovat jako účinnou potřebu vyjádřit podstatu světa, který nás obklopuje a vyvolává v nás prožitky, pocity, nálady, myšlenky, znalosti a objevy takovou formou, která umožňuje člověku vnímat, a to jak v podobě slova, hudby, pohybu, tak i ztvárnění.

Творчество - это есть всё более глубокое постижение и раскрытие гармонии мира, его красоты, его сущностных глубин и Истины. Творчество - это, прежде

всего, постижение Бога, потому что Истина мироздания есть Бог. Творчество - это открытие Бога хотя бы в частностях, хотя бы в чём-то. Исходя из такого понимания творчества, надо признать, что молитва является творческим актом. Но современная расхристанная цивилизация молитву к творческим актам не относит. Она скорее отнесёт к творчеству массовую вакханалию, кем-то состряпанную, чем молитвенный подвиг монаха.

Tvorba je více než hluboké pochopení a rozkrytí harmonie světa, jeho krásy, dále jeho podstaty hloubky a Pravdy. Je to především podstata Boha, protože Pravda světa je Bůh. Tvorbu lze považovat za odhalení Boha, třeba jen v detailech, v čemkoliv. Pokud vycházíme z takového vnímání tvorby, potom si musíme přiznat, že i modlitba je tvůrčím aktem. Avšak současná obnažená a strohá civilizace motlitbu za tvůrčí akt nepokládá. Pro ni je uměním spíše někým uspořádaná hromadná pitka než mnichovo sklonění se k motlitbě.

Полагаю, что с приведёнными выше соображениями согласится далеко не каждый современник. Полагаю также, что гораздо больше людей согласится с тем, что творчество - *это поиск гармонии мира и его гармонизация*. Например, поиск рифмы - это выявление гармонии слова и языка; поиск мелодии - это выявление гармонии звука и языка звука; поиск линии и цвета - это выявление гармонии образа и языка образности; поиск гармонии танца - это выявление соответствующего языка и рисунка жеста, движения и позы. В этих случаях надо признать, что творчество базируется на вере в гармонию мира, а вера в гармонию мира предполагает хотя бы подсознательную веру в силу, которая гармонизирует мир или способна его гармонизировать. А эту мировую силу гармонии в большинстве известных мировых цивилизациях определяли и определяют как Бог.

Předpokládám, že s výše uvedenými příklady se žádný současník neztotožní. Domnívám se také, že většina lidí se přikloní k názoru, že tvorba *je hledání harmonie světa a jeho harmonizace.* Například hledání rýmu můžeme považovat za odhalení harmonie slova a jazyka, hledání melodie je pak harmonií zvuku a jazyka zvuku, v hledání linie a barev lze spatřovat výjev harmonie obrazu a jazyka názornosti, hledání harmonie tance je výjevem odpovídajícího jazyka a náčrtu gesta, pohybu a pózy. V těchto případech je třeba

uznat, že tvorba bazíruje na víře v harmonii světa a víra v harmonii světa předpokládá alespoň podvědomou víru v sílu, která harmonizuje svět nebo je schopná ho harmonizovat. Tuto světovou sílu v harmonii ve většině známých světových civilizací definovali a definují jako Boha.

Мировая история показывает: всё, что противится Богу, то - не творчество, но антитворчество или сатотворчество, потому что оно по сути своей разрушительно и в потенции и на деле, оно неизменно выступает против гармонии мира. Оно разрушает мораль, духовные традиции; оно толерантно и старательно стирает грани между добром и злом, между мужчинами и женщинами, между больными и здоровыми; оно старается из гармоничного и целостного мира устроить свободный рынок, где всё продаётся и всё покупается. Антитворчество - всегда экологически вредно и грязно.

Světová historie potvrzuje, že vše, co se protiví Bohu, není tvorba, ale antitvorba či satanotvorba, protože ve své podstatě, a to jak potenciálně tak i reálně, vystupuje destruktivně proti harmonii světa. Kazí morálku, duchovní tradice, tolerantně a pečlivě stírá hranici mezi dobrem a zlem, mezi muži a ženami, mezi nemocnými a zdravými. Snaží se tedy z harmonického a celistvého světa vytvořit svobodný trh, kde nakupuje a prodává úplně každý. Antitvorba je ekologicky škodlivá a nečistá.

На общественном уровне творчество есть приобщение людей к гармонии отношений и приобщение их к Божественным замыслам мироздания. В этом смысле творчество бывает двух планов: первый план - творчество для себя, и второй - творчество для людей и общества. В первом случае человек открывает Божественные замыслы лично для себя, во втором - для других и общества. То, что может быть творческим актом для одного человека, может оказаться лишённым творчества для другого. Разные люди находятся на разных уровнях творческого бытия.

Na obecné úrovni můžeme tvorbu vnímat jako zapojení se lidí do harmonizace vztahů a jako jejich propojení s vesmírnými plány Boha. V tomto smyslu lze rozlišit dva druhy tvorby: prvním z nich je tvorba pro sebe, druhým je tvorba pro lidi a společnost. V první

z uvedených možností člověk odkrývá božské úmysly jen pro sebe, ve druhé pak pro druhé a pro společnost. To, co se jeví být tvůrčím aktem pro jednoho, může pro jiného tvorbu postrádat. Různí lidé se nachází na různých úrovních tvůrčího bytí.

В сознании человека творческий процесс проходит несколько уровней восприятия и понимания: от ощущенческого через эмоционально-чувственный и образный к умному и духовному.

V mysli člověka prochází tvůrčí proces několika úrovněmi vnímání a chápání, a to od pocitové přes emocionálně smyslovou a názornou až k moudré a duchovní.

Значение языка в творческом поиске не ограничивается только описательной, коммуникативной функцией и функцией памяти. Язык мы будем понимать в общепринятом лингвистическом смысле, как свой собственный язык, данный каждому от рождения. Для русских и русскоговорящих - это русский язык. Значение языка в творческом поиске очень важно на всех уровнях, и особенно возрастает на умном и духовном уровне. Известно, что чем человек более умён, тем у него более богатый язык. И развивая свой язык, человек делает себя всё более и более творчески способным. Но язык надо развивать именно свой. Приведу пример, И. Бродский уехал из России, и очень быстро стал писать по-английски, практически перестав писать по-русски. Сам по себе факт - говорящий. Я не припоминаю ни одного случая, чтобы его хвалили как англо-большого (не говоря уже, великого) поэта в атлантических странах, да и «Нобеля» ему дали не за англоязыкие вирши.

Význam jazyka v tvůrčím hledání není ohraničen pouze jeho popisnou a sdělovací funkcí a funkcí paměti. Jazyk budeme chápat v obecně zažitém lingvistickém smyslu jako svůj vlastní jazyk, který se každý učí od narození. Pro Rusy a rusky mluvící obyvatelstvo je to ruský jazyk. Význam jazyka v tvůrčím hledání je velmi důležitý na všech úrovních, obzvlášť pak na úrovni rozumové a duchovní. Je známo, že čím je člověk chytřejší, tím je jeho jazyk bohatší. Při rozvíjení jazyka se tedy člověk stává více a více tvůrčím. Avšak je třeba rozvíjet hlavně svůj jazyk. Uvedu Vám příklad, J. Brodský odjel z Ruska a velmi brzy začal psát anglicky, přičemž rusky prakticky psát přestal. Tento fakt hovoří sám za sebe. Nevzpomínám si ani na jeden příklad toho, že by ho v atlantických zemích velebili

jako významného (natož pak význačného) anglicky píšícího básníka. Ani „Nobelovku“ nedostal za verše psané v angličtině.

Постигая стилистические, смысловые, логические и художественно-выразительные особенности своего языка, его иерархию, богатства и особенности его словаря, мы всё в большей степени проникаем в свои духовно - мыслительные процессы, свои геномиальные коды, данное нам Слово - Логос, и через это приходим к осознанному овладению своими, богоданными творческими возможностями. Приведу пример, Владимир Иванович Даль. Он по рождению - датчанин. Но он так глубоко врос в русский язык, что глубоко искренне назвал наш язык Живым Великорусским и сам стал совершенно русским по духу человеком.

Ve chvíli, kdy chápeme stylistické, smyslové, logické a umělecko-expresivní zvláštnosti svého jazyka, jeho hierarchii, bohatství a specifika jeho slovní zásoby, pronikáme hlouběji a hlouběji do duchovních a rozumových procesů, do svých genetických kódů**,** které jsou nám dané slovem neboli logem, jehož prostřednictvím vědomě přicházíme k ovládnutí nám Bohem daných tvůrčích možností. Například Vladimir Ivanovič Dal se narodil jako Dán, ale do ruského jazyka „vrostl tak hluboko“, že ho zcela od srdce pojmenoval jako Živý Velkoruský a sám se stal i duševně Rusem.

Весьма существенна ещё одна грань живого Великорусского языка, как инструмента творчества, на которую до сих пор не обращают должного внимания. Очень важно понимать, что наш живой язык есть не только средство общения и украшения нашей жизни, но он также является естественно- научной моделью мира, данную нам по Слову, отображающему диалектические и другие связи между реальными объектами и субъектами миропорядка.

Existuje ještě jeden mezník Živé Velkoruštiny, kterému doposud nebyla věnována náležitá pozornost, a to Velkoruštině jako nástroji tvorby. Je velmi důležité chápat to, že náš živý jazyk není pouze prostředkem komunikace a pýchou našeho života, ale že je také přirozeným vědeckým modelem světa, dávajícím nám Slovo, které zobrazuje dialekty a jiné spojitosti mezi skutečnými objekty a subjekty světového řádu.

Живой язык есть отражение психологии народа, его сильных сторон, в том числе и творческих. Он является кладовой творческой эвристики (зацепов), творческих подходов, естественных законов жизни, поисковых приёмов, отвечающих особенностям того народа, которой он (язык) складывал в течение многих тысяч лет.

Živý jazyk je odraz psychologie národa, jeho silných stránek, včetně stránek tvůrčích. Je zásobárnou tvůrčí heuristiky (úchytů), tvůrčích východisek, přirozených zákonů života a výzkumných metod odpovídajících zvláštnostem toho národa, který ho (jazyk) tvořil v průběhu mnoha tisíc let.

Имея в виду естественную связь языка, мысли, чувства и творчества, можно отметить, что народ, обладающий богатой языковой историей, обширным словарём и богатыми выразительными средствами, гибкой языковой логикой, не может не обладать огромными творческими особенностями и возможностями. Другое дело, что живой народ может находиться и в состоянии дерзновенного поиска, но может быть усталым, оскорблённым, потерявшим вкус к деятельности. На народ нельзя смотреть, как на машину. Народ - живое существо. Народ средствами языка можно вдохновлять, но можно и угнетать и подавлять. И чем народ - более творческий, тем более легко можно делать и то и другое.

Pokud máme na mysli přirozené spojení jazyka, mysli, pocitů a tvorby, tak je možné konstatovat, že národ, který má bohatou jazykovou historii, širokou slovní zásobu, bohaté vyjadřovací prostředky a přizpůsobivý jazyk, nemůže nemít ohromné tvůrčí zvláštnosti a možnosti. Druhá věc je ta, že se i živý národ může nacházet ve stavu smělého hledání, ale může být i unavený, uražený a bez chuti k práci. Nemůžeme na něj nahlížet jako na stroj. Národ je živou existencí. Jazykovými prostředky v něm můžeme probudit nadšení, ale také ho utiskovat či ubíjet. A čím víc tvůrčí národ je, tím snadněji můžeme dělat jedno či druhé.

Большое практическое значение названных свойств языка подтверждается многовековой историей многих народов мира. Сегодня это убедительно демонстрируют китайцы и японцы. Они не скрывают, что своих успехов достигли на основе своей этнопсихологии, которая заключена и в языке. Японский язык со своей сложной иероглификой предъявляет высокие требования к памяти человека и

образности мышления. Японские дети на международных олимпиадах чаще всего выходят победителями при решении тех задач, которые, прежде всего, связаны с очень хорошей памятью. Мне рассказывали, что даже учёные японцы объясняют задачи не с помощью математических и физических формул, но всё - с помощью графиков и рисунков. Надо сказать, что японский язык сейчас является одним из самых бурно развивающихся языков, японцы приняли вызов современной цивилизации. Но при этом они очень бережно относятся и к своей культурной традиции и своему исторически наработанному опыту и языку. Они не меняют свой язык ни на английский, ни французский, ни китайский.

Velký praktický význam uvedených vlastností jazyka potvrzuje i dlouholetá historie mnoha národů světa. Dnes to přesvědčivě dokazují Číňané a Japonci. Neskrývají, že úspěchu dosáhli na základě své etnopsychologie, která je obsažena i v jazyce. Japonština má kvůli své složité hieroglyfii vysoké nároky na lidskou paměť a na názorné myšlení. Japonské děti na mezinárodních olympiádách vítězí v řešení především těch úloh, které jsou spojeny s dobrou pamětí. Jednou jsem slyšel o tom, že i vzdělaní Japonci neřeší úkoly pomocí matematických a fyzikálních vzorců, ale za pomoci grafů a náčrtků. Je třeba říci, že japonština je v současné době jedním z nejvíce se rozvíjejících jazyků. Japonci přijali výzvu současné civilizace. Přitom se však velmi citlivě chovají nejen ke svým kulturním tradicím, ale také k historií utvářené zkušenosti a řeči. Svou mateřštinu nemění ani na angličtinu ani na francouzštinu ani na čínštinu.

Конечно, из сказанного не следует, что для создания высокоумной техники необходима прежде огромная память. Память - это только одна из возможных сторон творца. Но есть и другие. Какие же они?

Z výše uvedeného samozřejmě nevyplývá, že by k vytvoření vyspělé techniky byla nutná především dobrá paměť. Paměť je pouze jedním z badatelových nástrojů. Avšak jsou i jiné. Jaké?

Каждый народ должен сам себе ответить на этот вопрос, ища свои сильные средства в своих «закромах». Язык может оказать в этом неоценимую помощь. Посмотрим на наш русский язык с этой точки зрения.

Na tuto otázku si každý národ musí odpovědět sám, když hledá silné stránky ve svých „sýpkách“. V tomto jazyk může ukázat svou neocenitelnou pomoc. Podívejme se na náš ruský jazyk z tohoto úhlu pohledu.

Русский язык как банк творческих возможностей, красок и средств, поисковых приёмов и принципов представляет собой многоуровневую систему.

Ruský jazyk jako banka tvůrčích možností, barev a prostředků, výzkumných metod a principů, představuje systém mnoha úrovní.

Языковые творческие уровни иерархичны внутри языка. Они представлены отдельными понятиями и знаками, обладающие многозначностью и синонимией, своей морфологией; понятийными связями, местом творческих единиц в ассоциативных рядах, иерархией корневых семей; также устойчивыми во времени суждениями (пословицами, поговорками, принципами, притчами, считалками, дразнилками и т.д.); системой примет; также статьями, былинами, летописями, песнями, монографиями, трактатами, другими книгами и устной памятью.

Jazykové tvůrčí úrovně jsou uvnitř jazyka hierarchicky uspořádány. Představují je jednotlivé pojmy a znaky, které disponují mnohoznačností, synonymií a svojí morfologií, dále k nim lze zahrnout spojení mezi pojmy, místo tvůrčích jednotek v asociačních řadách, hierarchii kořenových rodin, dále zahrnují také časem ustálené úsudky (přísloví, pořekadla, pravidla, přirovnání, rozpočítávadla, rýmovačky atd.), systém příznaků, v neposlední řadě se jedná také o články, byliny, letopisy, písně, monografie, traktáty a jiné knihy či lidovou slovesnost.

Предпочтительно начинать изучение и овладение творческим содержанием языка с исследования простых эвристических единиц языка на уровне отдельных понятий и знаков- символов. Для этого, прежде всего, нужно желание. Специальные

лингвистические знания в этом могут помочь, но это не главное, т.к. восприятие эвристики языка содержит в себе значительную субъективную составляющую.

Přednostně by měla výuka a ovládnutí tvůrčího obsahu jazyka začínat výzkumem prostých heuristických jednotek jazyka na úrovni jednotlivých pojmů a znaků-symbolů. Alespoň bychom si měli tento postup přát. Speciální lingvistické znalosti v této situaci sice mohou pomoci, ale není to, to hlavní, protože přijímání heuristiky jazyka v sobě obsahuje významnou subjektivní činnost.

Приведу пример, наглядно показывающий важность исследования содержания слов-понятий для формирования фундаментальных знаний. В качестве эвристического примера рассмотрим цепочку близких по значению слов: три - тройка - троица. Они широко используются в большом числе устойчивых языковых сочетаний: три богатыря, три танкиста, три друга, три сестры, три девицы, три брата, три развилки на дороге, русская тройка, птица-тройка, трёхглавый змей, трезубец, тройки в авиационном строе, тридевятое царство, три желанья, святая Троица, триптих). Большое число устойчивых сочетаний различных слов с числительным 3 нельзя считать случайным.

Uvedu příklad, který názorně ukazuje důležitost zkoumání obsahu slov-pojmů pro formování základních znalostí. Jako heuristický příklad prozkoumáme řetězec slov s podobným významem: tři – trojka – trojice. Jsou široce používána v množství ustálených jazykových spojení: tři bohatýři, tři tankisté, tři přátelé, tři sestry, tři dívky, tři bratři, tři rozcestí na cestě, ruská trojka, trojspřeží, trojhlavý drak, trojzubec, formace tří letadel, třideváté království, tři přání, Svatá Trojice, triptych. Velké množství ustálených slovních spojení různých slov s číslovkou tři nemůžeme pokládat za náhodnou.

Сегодня уже уверенно можно утверждать, на основание научных данных, что названные сочетания есть выражение фундаментального свойства богоданного мира. Если бы люди были внимательны к эвристике русского языка, они бы пришли к этому важнейшему научному открытию *троицы* не в середине 20 века, а много раньше. Впрочем, светлые головы и святые подвижники постигли первенствующее начало *Троицы* и троического принципа в действительности давным-давно.

V dnešní době je na základě vědeckých výzkumů možné potvrdit, že výše uvedená slovní spojení jsou vyjádřením základního rysu Božího světa. Pokud by lidé věnovali pozornost heuristice ruského jazyka, došli by k tomuto důležitému vědeckému objevu *trojice* mnohem dříve než v polovině 20. století. Mimochodem myslitelé a mniši ve skutečnosti porozuměli hlavní roli *Trojice* a trojického principu již velmi dávno.

Учёные очень много времени затратили на выявление законов в развитии механических устройств и систем; на определение их исходного «генетического» элемента и создание общей теории машин и механизмов. Долгое время в механических системах обнаруживали и 2-звенные и 3-звенные и 4-звенные базовые подсистемы. Только в начале 20 века, наконец, выяснили, что исходный генетический элемент всех механизмов состоит из двух звеньев и одного сочленения, т.е. он - троичен.

Vědci strávili mnoho času objevováním zákonů rozvíjení mechanických systémů, dále definováním původního „genetického“ elementu a sestavením obecné teorie mechanizmů a ústrojí. Dlouhou dobu v mechanických systémech objevovali dvě, tři a čtyři části základních podsystémů. Až na začátku 20. století se přišlo na to, že základní genetický element všech mechanizmů se skládá z dvou částí a jednoho připojení, tj. má tři části.

Весьма поучительно и то, что «троица» оказалась фундаментальным понятием и в общей теории сложных систем (не только механических). Михайло Месарович, сербский учёный, строго доказал, что любая система в общем случае всегда может быть представлена конечным набором троичных подсистем, а двоичными - не всегда. Это большое открытие случилось только в середине 20 века. А в русском языке и в православии этот великий троический принцип был озвучен с незапамятных времён, но не в абстрактной форме, как сейчас, но в форме более яркой и более образной.

Velmi poučné je také to, že se „trojice“ stala základním pojmem i v obecné teorii složitějších systémů (ne jen mechanických). Srbský vědec Mihajlo Mesarovič přesně odvodil, že dáme-li příklad libovolného systému, potom zjistíme, že může být vždy představen konečným kompletem trojkového podsystému, ale ne vždy dvojkovým

podsystémem. K tomuto velkému objevu došlo až v polovině 20. století. V ruském jazyce a pravoslaví byl tento velkolepý trojický princip vyznáván od pradávna, ne však v abstraktní formě jako dnes, ale ve formě mnohem zřejmější a názornější.

Таким образом, с одной стороны, троическая подсистема всегда является краеугольным камнем любой действительной системы, но, с другой стороны, троическая система охватывает все существующие в мире системы. Так мы видим, что троический принцип и троическая система делает мир целостным, она охватывает его целиком. *Чтобы быть целостным надо быть в Троице. Это, возможно, самое великое достижение науки 20-го века! Свойство целостности является наиважнейшем свойством любой живой системы. Он с незапамятных времён присутствует в русском языке и в русской жизни.*

Z toho vyplývá, že z jedné strany je trojický systém vždy základním kamenem libovolného existujícího systému, ale na straně druhé zahrnuje všechny systémy, které na světě existují. Vidíme, že trojický princip a trojický systém dělá svět kompletním a celý ho obemyká. *Být kompletním, znamená být v Trojici. To je možná největší vědecký objev 20. století! Vlastnost kompletnosti je nejdůležitější vlastností libovolného živého systému. V ruském jazyce a v ruském životě existuje od pradávna.*

Большая эвристическая сила заложена и в других словах - понятиях русского языка: например, молитва, подвиг, помазанник, долг, семья и др. Понятие «семья» очень тесно связано с понятием «целостности». Устойчивая семья должна иметь не менее одного ребёнка, а лучше - три сестры и три брата. Именно об этом нам говорят многие русские сказания.

Velká heuristická síla spočívá i na jiných slovech či pojmech ruského jazyka, např. modlitba, hrdinský skutek, pomazaný, dluh, rodina. Pojem „rodina“ je velmi těsně spjatý s pojmem „celistvosti“. Tradiční rodina musí mít minimálně jedno dítě nebo ještě lépe tři sestry a tři bratry. Přesně o tomto se hovoří v mnoha ruských vyprávěních.

Большая творческая и познавательная сила русского языка неразрывна с его свойством целостности, целостности по Слову и исторической его целостности,

идущей из глубоких седин. Народу всегда надо учиться жить, не зависимо от того, обладает он письменным языком или нет. Поэтому живой язык всегда является учебником жизни, содержит в себе методические указания и эвристику поиска. Чем язык целостнее, тем он полнее, системнее и в нем богаче представлена эвристика поиска и обучения. Вот почему тупое и упрямое втюхивание в язык иностранных слов есть преступление: оно разрушает творческую систему языка. Вот почему агрессия одного народа против другого часто начинается с агрессии против языка предполагаемой жертвы. В среду жертвы тем или иным образом внедряют другой язык, который должен частично или полностью заменить язык жертвы. По отношению русского языка такая языковая агрессии предпринималась ни один раз: в конце 16-го начале 17-го веков силами польского языка; во второй половине 18 века и первой трети 19 века посредством французского языка; во второй половине 19 века и начале 20 века посредством немецкого языка; в конце 20 века и начале 21 века таким языком - агрессором является английский.

Velkou tvůrčí a poznávací sílu ruského jazyka nemůžeme oddělit od pojmu celistvosti, celistvosti Slova a jeho historické celistvosti, pocházejících z dávných dob. Národ se musí vždy naučit žít nezávisle na tom, zda ovládá psaný jazyk nebo ne. A proto je živý jazyk vždy jako učebnice života, která obsahuje metodický návod a heuristiku hledání. Čím je jazyk celistvější, tím je plnější, systematičtější a je v něm bohatěji představena heuristika hledání a učení. Vždyť proč je tupé a zarputilé učení se jazyka cizích slov zločinem? Protože ničí tvůrčí systém jazyka. Proč agrese jednoho státu proti druhému často začíná útokem proti jazyku předpokládané oběti? Do prostředí oběti tím či jiným způsobem zavádí jiný jazyk, který má částečně či úplně nahradit její jazyk. Co se ruského jazyka týče, došlo nejednou k takové jazykové agresi: na přelomu 16. a 17. století byl touto silou polský jazyk, v druhé polovině 18. století a první třetině 19. století k ní došlo prostřednictvím francouzského jazyka, v druhé polovině 19. století a na začátku 20. století prostřednictvím německého jazyka a na konci 20. a počátku 21. století je tímto jazykovým agresorem jazyk anglický.

Английский язык - хороший пример языка, не обладающего исторической целостностью, а потому - и общей целостностью. Этот язык - язык «рыночного» типа. Он всосал в себя правила, слова и лингвистические фрагменты из множества

языков: кельтских, германских, французского, латинского и еврейского. Его сегодня условно - толерантно лингвисты относят к группе германских языков. Но до второй половины 20 века его не относили ни к германской группе, ни к другим группам индоевропейских языков, он был языком - особняком, реликтовым островитянином.

Anglický jazyk je výborným příkladem jazyka, který nemá historickou celistvost a tudíž ani obecnou celistvost. Tento jazyk je jazykem „tržního“ typu. Nasál do sebe pravidla, slova a lingvistické fragmenty ze spousty jazyků: keltských, germánských, francouzského, latinského i židovského. V dnešní době ho lingvisté s přimhouřenýma očima přiřazují ke skupině germánských jazyků. Avšak až do druhé poloviny 20. století ho nezařazovali ani ke germánské skupině ani k jiným skupinám indoevropských jazyků, byl reliktním ostrovanem, jakýmsi Robinsonem Crusoe mezi jazyky.

Всосав языковые «фрагменты » других, англичане стали задумываться, а что со всем этим доставшимся разнообразием делать? Сопрягать в одном языке это широкое рыночное разнообразие очень сложно. Вот почему в английском языке мы и встречаем массу языковых обломков и формально надуманных приёмов: неправильные глаголы, закрытые и открытые слоги; разнузданное уничтожение падежей; рыночные правила: буквы пишутся, но не читаются, и наоборот - не пишутся, но читаются; для передачи одной фонемы используется две и более букв и многое другое.

Ve chvíli, kdy Angličané nasáli jazykové „fragmenty“ jiných jazyků, začali se zamýšlet nad tím, co si s touto směsicí počít? Pospojovat tuto širokou trhovou směsku do jednoho jazyka je velmi těžké. Však proč bychom se v anglickém jazyce jinak setkávali s množstvím jazykových úlomků a formálně vymyšlených postupů, jako jsou nepravidelná slovesa, uzavřené a neuzavřené slabiky, bezostyšné ničení pádů, tržní pravidla (písmena se píší, ale nečtou se a naopak – nepíší se, ale čtou se), dále bývá při přenosu jedné fonémy použito dvou a více písmen a mnohé jiného.

Вернёмся к русскому языку. Совокупности понятий и слов языка таят в себе дополнительную эвристику творчества. Необходимо выделить три отличных друг от

друга типа совокупностей слов-понятий: ассоциативные цепи, корневые цепи слов и цепи-ряды оттенков качеств вещей и явлений.

Vraťme se k ruskému jazyku. Souhrn pojmů a slov jazyka v sobě skrývají doplňující heuristiku tvorby. Je nutné zmínit tři odlišné typy skupin slov-pojmů, a to asociační řady, kořenové řetězce slov a řetězové řady odstínů vlastností věcí a jevů.

Цепи - ряды оттенков строятся по принципу наличия смысловой связи слов цепи с заданным понятием, например, со скоростью, или с каким-то цветом.

Řetězové řady odstínů jsou sestavovány na principu výskytu smyslového spojení slov řetězce s daným pojmem, například s rychlostí či nějakou barvou.

Приведу пример цепи-ряда оттенков цвета синего и глубого: иссине-чёрный, тёмно-синий, синий, синеватый, синевато-голубой, сине-серый, голубовато-серый, голубовато-синий, голубоватый, голубой, голубовато- сиреневый.

Uvedu příklad řetězcové řady odstínů barev tmavě a světle modré barvy: modročerný, temně modrý, tmavě modrý, modrý, modravý, azurový, modrošedý, namodrale šedý, tyrkysový, modravý, světle modrý a modrofialový.

Цепь-ряд оттенков скорости может быть представлен так: молниеносный, стремительный, быстрый, скорый, шустрый, швыдкий, юла, расторопный, размеренный, тихоходный, медленный, медлительный, вялый, мямля.

Řada odstínů rychlosti může být představena následujícím řetězcem: bleskurychlý, bouřlivý, rychlý, spěšný, čiperný, hbitý, šídlo, obratný, rytmický, loudal, pomalý, zdlouhavý, malátný a mamlas.

Составление таких рядов позволяют полнее овладевать выразительными возможностями языка и быстрее подбирать нужные эпитеты при письме. Если в русском языке мы можем составить цепь-ряд по оттенкам синего и голубого (их имеется не менее 10), то в английском - не сможем, т.к. в нём имеется всего два

оттенка синего и голубого: блу и хад-блу. Возможно, что англичанин выдавит из себя ещё один оттенок, но вряд ли - больше.

K sestavení takovýchto řad je potřeba ovládat výrazové prostředky jazyka a při psaní rychle volit potřebné básnické přívlastky. Jestliže v ruském jazyce můžeme sestavit řetězec odstínů modré (a je jich nejméně deset), tak v angličtině se nám to nepodaří, protože v angličtině existují pouze dva odstíny modré: blue a hard blue. Je možné, že Angličan ze sebe „dostane“ ještě jeden odstín, ale sotva víc.

Ассоциативные цепи строятся по принципу обязательного наличия хотя бы одного общего признака для предыдущего и последующего слов цепи. Ассоциативный принцип широко применяется в практике наименования понятий и предметов: например, собачка- болонка и собачка замка, или лапа зверя и рубить в лапу избу). Приведу пример ассоциативной цепи для понятия «память»: память - хранилище - запоминающее устройство - склад - кладовка - кладезь - соты - цифровые цепи - сарай - закрома и т.д.) В этой цепи понятий можно найти имеющие творческий смысл сочетания слов; например, сотовое запоминающее устройство.

Asociační řady se tvoří na principu nutného výskytu alespoň jednoho společného rysu u předchozího a následujícího slova v řetězci. Asociační princip je široce rozšířen u názvů pojmů a předmětů, např. psík-mopslík a zip nebo tlapa zvířete a roh v dřevěné místnosti. Uvedu příklad asociační řady pro pojem „paměť“: paměť – skladiště – počítačová paměť – sklad – spíž – studnice – plástve – číselná řada – bouda – sýpka atd. V tomto řetězci pojmů je možné najít spojení slov, která mají tvůrčí smysl, například paměťová karta.

Цепи оттенков и ассоциативные цепи широко используются в литературе и изобразительном искусстве, часто и не осознано. Яркие примеры богатых ассоциаций можно найти у Н.В. Гоголя, в частности, в именах и фамилиях: Собакевич, Манилов, Ноздрёв, Коробочка и т.д.

Škály odstínů a asociační řady se často používají jak v literatuře, tak ve výtvarném umění (mnohdy i nevědomě). Zjevné příklady bohatých asociací můžeme najít

u N. V. Gogola zejména ve jménech a příjmeních, např. Sobakevič, Manilov, Nozdrov, Korobočková atd.

Корневые цепи строятся не по ассоциативному признаку, а по грамматическим правилам конкретного языка. Грамматические правила русского языка являются слепками естественных правил отношений предметов внешнего мира. В русском языке правило корневой семьи таково: коревые цепи строятся на базе обобщающего понятия - слова, оно и является корнем однокоренной семьи слов- понятий. Слова - понятия семьи представляют собой частные проявления понятийного содержания корня семьи.

Kořenové řetězce se nesestavují dle asociačního znaku, ale podle gramatických pravidel konkrétního jazyka. Gramatická pravidla ruského jazyka jsou napodobením přirozených pravidel vztahů předmětů vnějšího světa. V ruském jazyce je pravidlo kořenové rodiny definováno takto: kořenové řetězce se skládají na základě zobecňujícího pojmu-slova, které je i kořenem jednokořenné rodiny slov-pojmů. Slova-pojmy rodiny představují podíl vyjadřovaného pojmového obsahu kořene rodiny.

Рассмотрим эвристическое содержание корневых цепей слов - понятий на примере семейства с корнем: вет - вест - вещ - веч.

Prozkoumáme heuristický obsah kořenových řetězců slov-pojmů na příkladu příbuzenství s kořenem: *vet – vest – vešč – več.*

Здесь уместно отметить ещё одну особенность живого русского языка: чередование гласных и согласных корня, что придаёт нашему языку большую звуковую красочность, выразительность и возможность образования новых понятий, и одновременно дополнительную трудность для наших языковых недругов, которым надо придумывать что-то, что способно будет конкурировать с нашей красочностью и выразительностью.

V tuto chvíli je vhodné zmínit ještě jednu zvláštnost živého ruského jazyka, a to střídání hlásek a souhlásek v kořeni. To přidává našemu jazyku zvučnost, výraznost

a možnost vytváření nových pojmů a současně je další obtíží pro naše jazykové nepřátele, kteří musí vymyslet něco, co by mohlo konkurovat této naší kráse a zajímavosti.

В качестве примера чередования гласных корня приведу формы корня «колод»: колд - клад - калд; и корня «рост»: рост - раст.

Jako příklad střídání hlásek v kořeni uvedu formy kořene „kolod“: kold – klad – kald, a kořene „rost“: rost – rast.

Приведённый выше корень «вет» является примером чередования согласных: т - ст - щ - ч.

Výše uvedený kořen „vet“ je příkladem střídání souhlásek: t – st – šč – č.

Очертим словами - понятиями 4 ветки семьи «вет-вещ-вест-веч»:

Popíšeme slovy-pojmy čtyři větve rodiny „vet – vešč – vest – več“:

1. Вет - ответ - привет - завет - навет - ветер - совет - советчик - советник.

1. *Vet* (vet) – *otvet* (odpověď) – *privet* (pozdrav) – *zavet* (odkaz) – *navet* (kleveta) – *veter* (vítr) – *sovet* (rada) – *sovetčik* (rádce) – *sovetnik* (poradce).

2. Вест - весть - вестник - буревестник - известие - невеста – повестка - повествование.

2. *Vest* (vest) – *vesť* (zvěst) – *vestnik* (věstník) – *burevestnik* (burňák) – *izvestie* (zpráva) – *nevesta* (nevěsta) – *povestka* (obsílka) – *povestvovanije* (vyprávění).

3. Вещ - вещь - вещунья - вещий - радиовещание - вещание –вещественный - извещение- вещество.

3. *Ješč* (ješč) – *ješč* (věc) – *ješčuňja* (věštkyně) – *ješčij* (věštecký) – *radioješčanije* (rozhlas) – *ješčanije* (věštění) – *ješčestvennyj* (věcný) – *izješčenije* (hlášení) – *ješčestvo* (látka).

4. Веч - вече - вечер - вечерить - вечность -вечный - вечевой - повечерье.

4. *Več* (več) – *veče* (věče) – *večer* (večer) – *večeriť* (stmívat se) – *večnosť* (věčnost) – *večnyj* (věčný) – *večevoj* (sněmovní) – *povečerje* (večerní bohoslužba).

Подавляющее большинство представленных понятий обозначают события и действия по передаче или представлению сообщений, или, как сейчас говорят, по представлению и передаче информации. Обобщающим все приведённые частные понятия является корень семьи, т.е. в нашем случае все 4 корневида: вет - вест - вещ - веч. Все корневиды представляют собой разновидности «информации». Строго говоря, в русском понимании «вещь» - это не то, что можно пощупать, а то, что несёт в себе какие-то сведения, сообщения, вести, ответы или приветы. Строго говоря, слово « информация» в русском языке является «архитектурным излишеством». Современное понятие « информационное поле» вбирает в себя русское понятие «вечность». Современное абстрактное понятие «информация» вбирает в себе русский корень « вет». Пошлое слово «компьютер», несущее в себе позыв сплевывания, успешно можно заменить русским словом «веста», т.к. вычислительная машина предназначена давать нам разные сведения, сообщения, слать приветы и ответы, вести, вещать, устраивать вечера встреч и обсуждение разных вопросов, выступать, как справочник, как советчик и вещунья. Многие понятия, которые сейчас мы обозначает инословами, уже давно обозначены в русском языке русскими же словами. С точки зрения целостности русского языка эта эвристическая находка и эвристический подход чрезвычайно важны и актуальны.

Drtivá většina uvedených pojmů označuje události a děje přenosu, prezentaci myšlenek nebo jak se nyní říká, představení a přenos informace. Jednotlivé pojmy zobecňuje kořen rodiny, tj. v našem případě všechny čtyři druhy kořenů „vet – vest – ješč – več“. Všechny druhy kořenů ukazují na různorodost informace. Jednoduše řečeno, v ruském chápání není věc to, na co si můžeme sáhnout, ale to, co v sobě obsahuje nějaká

svědectví, sdělení, zprávy, odpovědi či pozdravy. Přesně vzato, je slovo „informace“ v ruském jazyce „architektonicky redundantním“. Současný pojem „informační pole“ do sebe absorbuje ruský pojem „věčnost“. Současný abstraktní pojem „informace“ pohlcuje ruský kořen „vet“. Neslušné slovo „počítač“ nesoucí v sobě nutkání odplivnout si, můžeme úspěšně zaměnit ruským slovem *„vesta“,* tak jako počítačový stroj je určen k tomu nám dávat různé vědomosti, zprávy, zasílat pozdravy a odpovědi, zvěsti, hlásat, pořádat večery setkání a zhodnocení různých otázek, vystupovat jako zpravodaj, jako rádce a prorok. Pro mnohé pojmy, které označujeme cizími slovy, jsou už v ruském jazyce dávno používaná ruská slova. Z pohledu celistvosti ruského jazyka je tento heuristický nález a heuristický přístup neobyčejně důležitý a aktuální.

Важно отметить, что в прошлом русские люди выделяли 3 вида основных информационных потоков: поток сведений, исходящих от людей (вет - поток); сведения (информация), исходящая от предметов, веществ (вещ - поток); сведения (информация), исходящая от физических полей (ветер - поток, вечность). В этих трёх видах информации русские выделяли общественно значимую информацию (веч - поток). Это ещё раз показывает, насколько в прошлом наши предки были порядочнее и точнее в русском языке. Они острее чувствовали и изящнее пользовались творческими началами нашего языка и эвристически были более искушёнными.

Je důležité zmínit, že v minulosti Rusové rozlišovali 3 druhy základních informačních proudů, a to proud informací, který vycházel od lidí (vet – potok), dále novinky (informace), které pocházely od předmětů, látek (vešč – potok), následně svědectví (informace) mající původ ve přírodních silách (vítr – proud, věčnost). V těchto třech druzích informací Rusové ještě rozlišovali obecně významnou informaci (več – potok). To znovu poukazuje na to, nakolik byli v minulosti naši předci svědomitější a pečlivější, co se ruského jazyka týče. Byli citlivější k tvůrčím začátkům našeho jazyka, heuristicky mnohem zkušenější a dokázali ho používat s elegancí.

Такое корявое словосочетание, как « информационное сообщение» могло появиться только в той среде, которая пользовалось русским языком, как попугаи. К их сведению, сообщение не может быть не информационным. Если сочетание

«информативное сообщение» ещё имеет какой-то практический смысл, то « информационное сообщение» - это очевидная языковая глупость, а причина её в том, что инослова действительно нарушают внутреннюю логику русского языка. По-русски указанную западэнскую нелепицу « информационное сообщение» следовало бы определить, как «веч - сообщение », т.е особо значимое для общества сообщение.

Takové kostrbaté slovní spojení jako je „informační sdělení“, by se mohlo objevit pouze mezi lidmi, kteří ruský jazyk jen „papouškovali“. Vezměme na vědomí, že sdělení je vždy nositelem informace. Pokud slovní spojení „informativní sdělení“ má ještě nějaký praktický smysl, tak potom je „informační sdělení“ očividná jazyková hloupost, a to proto, že cizí slova skutečně narušují vnitřní logiku ruského jazyka. V ruštině by uvedenou západní slepenici informačního sdělení bylo nutné definovat jako „věc-zpráva“, tj. zvláště významná informace pro společnost.

Перейдем теперь к эвристическим принципам, которые содержит в себе русский язык. Обычно они закреплены в форме пословиц и поговорок, но они также могут содержаться и в былинах, и в притчах и в других языковых формах. Примерами таких принципов и правил в русском языке могут быть такие: нет худа без добра (всегда ищи полезное во вредном); шиворот навыворот (если не получается прямо, сделай наоборот); жить широко - хорошо, но и уже - не хуже (здесь заложен принцип необходимости не только синтеза, но и анализа жизненных явлений и ситуаций); хорошая мысля приходит опосля (не увлекайся первым успехом и решением).

Přejděme nyní k heuristickým principům, které v sobě obsahuje ruský jazyk. Obyčejně se vyskytují ve formě přísloví a pořekadel, ale můžeme je najít také v bylinách, přirovnáních či jiných jazykových formách. Jako příklady těchto principů a pravidel lze v ruském jazyce uvést tyto: všechno zlé je k něčemu dobré (vždy hledej něco užitečného i v tom špatném), naruby (jestli to nejde přímo, udělej to naopak), žít na vysoké noze je dobré, už může být jen lépe (založen na principu potřebnosti a ne pouze na syntéze, ale i na analýze životních událostí a situací), dobrý nápad přijde později (nenech se unést prvním úspěchem a řešením).

Приведённые выше русские эвристические принципы и правила являются частными представления более общего жизненного принципа - принципа борьбы Добра и зла, или единства и борьбы противоположностей (по Гегелю).

Výše uvedené heuristické principy a pravidla jsou dílčími představeními více obecného životního principu – principu boje Dobra a zla nebo jednoty a nerozlučnosti protikladu (dle Hegela).

Рассмотрим подробнее русскую форму представления духовно-диалектического закона единства и борьбы противоположностей: *нет худа без добра***.** Ни у одного русского нет сомнения в том, что «худо» и «добро» - противоположности. И если есть добро, то есть и худо, т.е. они в жизни присутствуют вместе, и в этом смысле - едины. А, находясь вместе, они противодействуют друг другу или борются. Таким образом, русская форма закона формально логически не противоречит гегелевской трактовке. Но русская форма в духовном плане точнее Гегелевской, она утверждает, что нет худа без добра, но она не утверждает, что нет добра без худа. Таким образом, ясно, что русские верили и верят в духовное преобразование мира, а Гегель и его западные и западэные подражатели в духовное преображение мира не верят, судя по их формулировке, потому что они расхристанны и они не делают духовного различия между добром и злом, они к ним «толерантны». В русском понимании к единству в борьбе с добром тянется только зло, а добро не тянется ни к единству со злом, ни к борьбе с ним. Должен огорчить почитателей Гегеля, он отнюдь не является первооткрывателем закона единства и борьбы противоположностей, этот закон сформулирован задолго до него. А духовную суть этого закона Гегель, к сожалению, проглядел.

Blíže prozkoumáme ruskou formu představení duchovně dialektického zákona jednoty a bitvy protikladu: *všechno zlé je k něčemu dobré*. Žádný Rus nepochybuje o tom, že dobro a zlo jsou protiklady. A jestli existuje dobro, tak existuje i zlo, tj. v životě existují bok po boku a v tomto smyslu jsou i spojeny. Avšak i když jsou spojeny, odporují jeden druhému nebo spolu bojují. Tímto způsobem ruská forma zákona formálně logicky neodporuje hegelovskému pojetí, naopak potvrzuje, že není zla bez dobra, ale nepotvrzuje, že není dobra bez zla. Z toho vyplývá, že Rusové věřili a věří v duchovní přerod světa a Hegel

a jeho západní následovníci v duchovní přerod světa nevěří. To vyplývá z jejich definice, protože jsou neuctiví a nedělají duchovní rozdíl mezi dobrem a zlem, jsou k nim „tolerantní“. V ruském vnímání shody bitvy s dobrem inklinuje pouze zlo. Dobro ke spojení se zlem sklony nemá a také netíhne k boji s ním. Musím čtenáře Hegela zarmoutit, protože ani náhodou není objevitelem zákona jedinečnosti a boje protikladu. Tento zákon byl definován již dávno před ním. Duchovní podstatu věci tohoto zákona Hegel bohužel přehlédl.

Есть ещё другой очень важный духовный принцип русской жизни: чем больше добра, тем меньше зла; летом день год кормит. Это, по сути, русское повествование принципа перехода количества в качество.

Existuje ještě jiný velmi důležitý duchovní princip ruského jazyka: čím více je dobra, tím méně je zla, letní den krmí rok. To je v podstatě ruské sdělení přechodu množství ve kvalitu.

Если бы в 19 веке русская интеллигентская и аристократическая «элита», а точнее « гобза» (однокоренное слово со старославянским глаголом «гобзовати»), не растрачивала бы себя на модных и посредственных в духовном плане Гегеля, Шопенгауэра, Руссо и Вальтера, немецкий и французский язык, а больше вникала в русское слово и русский язык, она бы больше сделала добра для себя и меньше вреда для России.

Pokud by v 19. století ruská „elita“ z řady inteligence a aristokratů, lépe řečeno smetánka (příbuzné slovo se staroslověnským slovesem gobzovati), nenásledovala duchovní plán Hegela, Schopenhauera, Rousseaua a Valtra a neztrácela síly moderními a tuctovými jazyky, jako je jazyk německý a francouzský, a více se věnovala ruskému slovu a ruskému jazyku, tak by udělala pro sebe více dobra a méně by uškodila Rusku.

Изучение 4327 пословиц и поговорок показало, что не менее чем каждая десятая из них содержит в себе творческую эвристику и выражает какой-то научный принцип, организационное или психологическое правило поиска. По эвристическому содержанию просмотренный вет-объём можно разграничить на

3 основных отдела: организационно- эвристические правила, психо-физиологические принципы творчества и эвристические принципы и правила научного поиска. Внутри первого отдела можно выделить эвристику преподавания и методическую эвристику.

Zkoumání 4327 přísloví a pořekadel ukázalo, že minimálně každé desáté přísloví nebo pořekadlo obsahuje tvůrčí heuristiku a vyjadřuje jakýsi vědecký princip, organizační nebo psychologické pravidlo hledání. Dle heuristického obsahu prozkoumaný vet-objem můžeme rozdělit do tří rozdílných částí, a tona organizačně-heuristická pravidla, psychofyziologické principy tvorby a heuristické principy a pravidla vědeckého výzkumu. V rámci první části můžeme vyčlenit heuristiku vyučování a metodickou heuristiku.

В 1-ом отделе можно выделить 19 групп пословиц и поговорок, выражающих тот или иной организационный принцип. Приведу несколько примеров.

V první části najdeme devatenáct skupin přísloví a pořekadel, která vyjadřují nějaký organizační princip. Uvedu několik příkladů.

Группа №1: принцип предпочтения соборной работы, работы миром (мир дунет - ветер будет, мир плюнет - море будет, мир охнет - лес сохнет). Группа №2: принцип порядка (в хорошей артели всяк при деле). Группа № 3: принцип разделения обязанностей и задач (за всё не берись, а в одном отличись). Группа №4: принцип собственной почвы и собственного подхода к задаче (у своего гнезда и ворон бьёт орла). Группа №5: принцип наглядного представления задач (лучше один раз увидеть, чем 100 раз услышать). Группа № 6: принцип своевременности (куй железо, пока горячо).

Skupina číslo 1: společné činnosti, kolektivní práce (když všichni fouknou – vznikne vítr, když všichni plivnou – vznikne moře, když všichni vzdechnou – uschne les). Skupina číslo 2: princip pořádku (v dobrém pracovním družstvu mají všichni pořád co dělat). Skupina číslo 3: princip rozdělení povinností a úkolů (nepouštěj se úplně do všeho, ale v jednom vynikni). Skupina číslo 4: princip vlastního zázemí a vlastního přístupu k práci (u vlastního hnízda havran i orla přemůže). Skupina číslo 5: princip názornosti (lépe

jedenkrát vidět, než stokrát slyšet). Skupina číslo 6: princip aktuálnosti (kuj železo, dokud je žhavé).

В 2-ом отделе можно выделить 12 групп пословиц и поговорок, выражающих психофизиологические принципы творчества. Несколько примеров.

Ve druhé části můžeme vyčlenit 12 skupin přísloví a pořekadel, která vyjadřují psychofyziologické tvůrčí principy. Zde je několik příkladů.

Группа №1: принцип веры (взайдёт солнце и в нашем оконце). Группа №2: принцип психологической установки на работу (была бы охота, заладится любая работа). Группа № 3: принцип настойчивости, упорства и смелости в работе (взялся на гуж, не говори, что не дюж). Группа № 4: принцип соблюдения биологических ритмов (утро вечера мудренее). Группа № 5: принцип постоянной учёбы (век живи, век учись). Группа № 6: установка на ошибку (не бойся ошибки первой, но избегай - второй).

Skupina číslo 1: princip víry (i v našem okně se jednou ukáže sluníčko). Skupina číslo 2: princip psychologického přístupu k práci (když se chce, všechno jde). Skupina číslo 3: princip vytrvalosti, houževnatosti a odhodlání k práci (kdo se dá na vojnu, musí bojovat). Skupina číslo 4: princip dodržování biologických rytmů (ráno moudřejší večera). Skupina číslo 5: princip neustálého učení (člověk se učí celý život). Skupina číslo 6: princip přístupu k chybě (chybami se člověk učí).

В 3- ем отделе можно выделить 30 групп пословиц и поговорок, отражающих принципы и правила научного поиска путей решения творческих задач. Группа №1: диалектические законы поиска (искра мала велик пламень рождает; с миру по нитке - голому рубаха). Особо здесь выделим русские формулировки закона отрицания отрицания (клин вышибается клином; сила силу ломит; беда ломается бедой). Группа № 2: принцип соблюдения законов природы (не тряси яблоки пока зелены, созреют - сами упадут). Группа № 3: практика - критерий истины (учёный без практики, как пчела без мёда). Группа № 4: принцип системности мироздания (гвоздь держит подкову, подкова держит коня, конь держит человека, а человек

- весь мир). Группа № 5: принцип умных обобщений (видит око далеко, а ум - ещё дальше). Группа № 6: принцип системного подхода к решению задач (семь раз отмерь, один - отрежь). Группа № 7: принцип « от простого к сложному» (сначала аз да буки, потом науки). Группа № 8: важность осознания цели (видишь цель - хорошо идёшь). Группа № 9: принцип ассоциативного перебора (где пешком, где верхом, а где и на корточках). Группа №10: принцип единоначалия (где много пастухов, там овцы дохнут). Группа №11: учёт обстоятельств задачи (где правильный учёт, там зерно не утечёт). Группа №12: принцип яркого увлекательного представления задачи (чем шкура красивей, тем охотники хитрей). Группа №13: принцип решений через многофункциональность (и швец, и жрец, и на дуде игрец). Группа №14: принцип инверсии (выслушай жену и сделай всё наоборот). Группа №15: принцип фокальных отображений (тот куст, да не та ягода). Группа №16: принцип чёткой формулировки (лишнее слово в досаду вводит). Группа №17: принцип аккумулирования (говори мало, слушай много, думай ещё больше). Группа №18: закон инфляции (чего нет, то дорого, а чего много то дешево).

Ve třetí části můžeme vymezit 30 skupin přísloví a pořekadel, která odrážejí principy a pravidla vědeckého hledání řešení tvůrčích úkolů. Skupina číslo 1: dialektické zákony hledání (z malé jiskry vzejde velký plamen; z obce po nitce a nahý má na košili). Právě tady zdůrazním ruské formulace zákona negace negace (vytloukat klín klínem, síla sílu láme; smůla smůlu láme). Skupina číslo 2: princip zachování přírodních zákonů (nesetřásej jablka, dokud jsou ještě zelená, až dozrají, spadnou sama). Skupina číslo 3: zkušenost, jako kritérium pravdy (vědec bez praxe je jako včela bez medu). Skupina číslo 4: princip systematického uspořádání světa (hřeb drží podkovu, podkova koně, kůň člověka a člověk drží celý svět). Skupina číslo 5: princip rozumových zdůvodnění (oko vidí daleko, ale rozum ještě dál). Skupina číslo 6: princip systémového přístupu k řešení úloh (dvakrát měř, jednou řež). Skupina číslo 7: princip od jednoduchého ke složitému (nejdřív se nauč písmena a až pak se věnuj vědám). Skupina číslo 8: důležitost uvědomění si cíle (vidíš-li cíl, jdeš správně). Skupina číslo 9: princip asociativního vyhledávání (někde pěšky, někde na koni a někde i v podřepu). Skupina číslo 10: princip jediného nadřízeného (kde je hodně pastevců, tam ovce hynou). Skupina číslo 11: přihlédnutí k podmínkám úkolu (pokud je v pořádku účetnictví ani zrno nepřijde nazmar). Skupina číslo 12: princip předložení lákavého cíle (čím je kůže hezčí, tím jsou lovci mazanější). Skupina číslo 13: princip

založený na multifunkčnosti (je jak švec, tak žnec a dokonce i na dudy hraje). Skupina číslo 14: princip inverze (vyslechni si, co ti žena říká, a udělej všechno přesně naopak). Skupina číslo 15: princip fokálního zobrazení (stejný keř, ale jiný plod). Skupina číslo 16: princip přesné formulace (příliš mnoho slov vede k mrzutostem). Skupina číslo 17: princip kumulace (málo mluv, hodně naslouchej, ještě více přemýšlej). Skupina číslo 18: zákon inflace (čeho je málo, to je drahé, čeho je moc, to je levné).

Пословицы и поговорки вместе с известными, относительно строго означенными, эвристическими правилами и принципами образуют собой формально - символьно - образные ассоциации, являющиеся эвристическими приёмами перехода от сужения области поиска к её расширению, и наоборот. Важно, что формализованные понятия влияют на логику мышления, а образные - на воображение. В научном поиске важно и то и другое.

Přísloví a pořekadla spolu se známými poměrně stroze označenými heuristickými pravidly a principy tvoří formálně-symbolicky-obrazové asociace, které představují heuristické metody přechodu od zúžení oblasti hledání k jeho rozšíření a naopak. Je důležité, že formalizované pojmy mají vliv na logiku myšlení a že vizuální pak ovlivňují fantazii. Ve vědeckém bádání je důležité obojí.

Значительным эвристическим содержанием также обладают русские приметы, которые важны не только при решении практических задач, но и при решении научно-теоретических задач. В качестве примера приведу такие приметы: больше снега - больше хлеба; много рябины - к холодной зиме; малиновый закат - к ветреной погоде; излишняя сладость пуще горечи.

Významný heuristický obsah mají také ruské znaky, které jsou důležité nejen při řešení praktických úloh, ale také při řešení úloh vědecko-teoretických. Jako příklad uvedu: více sněhu – více chleba, více jeřabin – na mrazivou zimu, červánkový západ – větrné počasí, přesládlost bývá trpká.

Некоторые приметы можно рассматривать и как пословицы.

Některé znaky můžeme vnímat i jako přísloví.

Исторический творческий потенциал русского языка - огромен. В своём сообщении я затронул лишь очень небольшую его часть.

Historicky tvůrčí potenciál ruského jazyka je obrovský. Ve svém výkladu jsem se dotkl pouze nepatrné části.

Ясно, что русский язык не для ленивых, ленивым такое разнообразие поисковых принципов и выразительных возможностей не нужно. Лентяи по причине лени не могли такое разнообразие и придумать. Ясно также, что такой богатый язык, как русский, лентяи не могли сохранять и сохранить в течение многих тысяч лет, т.к. это очень непросто. Ясно также, что те, у кого чешется и зудит язык обвинять русских в лени, - элементарно непорядочные, глупые и творчески вялые люди, которым легче повторить западные зады, чем находиться в творческом поиске. Им не дано понять, что такое - русский язык и русский человек.

Je zřejmé, že ruský jazyk není jazykem pro „líné“ lidi, protože pro „lenochy“ je taková různorodost výzkumných principů a výrazových prostředků zbytečná. „Lenoši“ si kvůli své lenosti nedokáží takovou různorodost ani představit. Je patrné, že tak bohatý jazyk, jako je ruský, si leniví lidé nemohou uchovávat a uchovat ani po tisíc let, jelikož to není jednoduché. Je také jasné, že ty, které svrbí jazyk, aby mohli Rusy obvinit z lenosti, jsou v základě nepořádní, hloupí a co se tvorby týče, laxní lidé, pro které je jednodušší opakovat západní stereotypy, než se zapojit do tvůrčího hledání. Oni nepotřebují chápat, co je to ruský jazyk a kdo je ruský člověk.

2. Komentář k překladu

Překládaný text byl publikován v časopise *Золотой Лев*, jeho autorem je G. D. Koldasov, ruský kandidát technických věd, který se narodil roku 1938 v Leningradě. Zajímá se o etnografii, ruskou historii a ruskou jazykovědu. V roce 1984 vyšla jeho kniha *Введение в инженерное творчество* a v roce 2004 *Введение в русское обществознание.* Aktivně se podílí na mnoha vědeckých a ortodoxních konferencích, poutích, na vánočních cyklech v Moskvě, na Alexandroněvských setkáních a v Spaso-

Preobraženském bratrstvu. Bojuje za zachování církevní slovanštiny, jako povinného liturgického jazyka v Ruské pravoslavné církvi a ruského jazyka jako základu národní kultury, identity a systému hodnoty vzdělávání.[74]

2.1. Rodové rozdíly v češtině a ruštině

Ruština a čeština se často shodují v rodě podstatných jmen, platí to především o slovech, která v osobu jazycích podobně znějí a mají stejné zakončení, např.: *окно* → *okno, книга* → *kniha* aj. Substantiva tvořená v obou jazycích od stejného základu se však mohou lišit, a to jak svým zakončením tak i rodem. Zejména se liší substantiva zakončená v ruštině na měkkou souhlásku. V našem překladu jsme se setkali s podstatným jménem úroveň, kterému v češtině odpovídá femina a v ruštině zase maskulina.

На общественном уровне творчество есть приобщение людей к гармонии отношений и приобщение их к Божественным замыслам мироздания. → *Na obecné úrovni můžeme tvorbu vnímat jako zapojení se lidí do harmonizace vztahů a jako jejich propojení s vesmírnými plány Boha.*

2.2. Vyjádření bytí

V současné ruštině se běžně nevyjadřují prezentní tvary slovesa být, a to ať jde o sloveso plnovýznamové, sponové nebo pomocné.[75]

V překládaném textu jsme narazili na takové, u kterých jsme chybějící prezentní tvar nahradili slovesem být, např:

Творчество - это есть всё более глубокое постижение и раскрытие гармонии мира,... → *Tvorba je více než hluboké pochopení a rozkrytí harmonie světa,…*

[74] Ruskline.ru: *Геннадий Дмитриевич Колдасов.* [online] [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://ruskline.ru/author/k/koldasov_gennadij_dmitrievich/?p=1>.

[75] ŽAŽA, Stanislav. *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 72. ISBN 80-210-2058-x.

Антитворчество - всегда экологически вредно и грязно. → Antitvorba je ekologicky škodlivá a nečistá.

В этом смысле творчество бывает двух планов: первый план - творчество для себя, и второй - творчество для людей и общества. → V tomto smyslu lze rozlišit dva druhy tvorby: prvním z nich je tvorba pro sebe, druhým je tvorba pro lidi a společnost.

2.3. Překlad frazeologismů

Frazeologie jako samostatná disciplína, za jejíhož zakladatele je považován švýcarský lingvista Charles Bally, se začala prudce rozvíjet až ve druhé polovině 20. století. Práce ruského filologa V. Vinogradova daly studiu frazeologie nový impuls. Byly prozkoumány gramatické vlastnosti frazémů, jejich struktura, problémy sémantické sepjatosti komponentů, použití frazémů v textu aj. Termín frazeologie označuje část jazykovědy, která studuje frazémy, tak souhrn samotných frazémů neboli frazeologických jednotek. Frazém se vyznačuje víceslovností, ustáleností, reprodukovatelností a sémantickou celistvostí. Synonymem k výrazu frazém je rčení a frazeologická jednotka.[76]

Při překladu frazeologismu nejde jen o to, překládat, ale spíše dosazovat, to co se v dané situaci v daném jazyce říká.[77]

Překládaný text obsahuje velké množství frazeologismů a pořekadel, setkali jsme se s takovými, které mají doslovný a zároveň funkční ekvivalent i v cílovém jazyce, např.: *лучше один раз увидеть, чем 100 раз услышать → lépe jedenkrát vidět, než stokrát slyšet,*
куй железо, пока горячо → kuj železo, dokud je žhavé,
утро вечера мудренее → ráno moudřejší večera,

[76] STĚPANOVÁ, Ludmila. *Česká a ruská frazeologie: diachronní aspekty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, Monografie (Univerzita Palackého). s. 7-8. ISBN 8024407957.

[77] KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština.* Vyd. 1. Jinočany: H & H, 1994, s. 85-86. ISBN 80-85787-14-8.

нет худа без добра → všechno zlé je k něčemu dobré,
сила силу ломит → síla sílu láme, aj.

Dále jsme se setkali se spojeními, které sice nemají doslovný ekvivalent v cílovém jazyce, nicméně česká analogie se i tak nabízela, např.:
была бы охота, заладится любая работа → když se chce, všechno jde,
век живи, век учись → člověk se učí celý život,
не бойся ошибки первой, но избегай – второй → chybami se člověk učí aj.

Mimo jiné jsme narazili na přísloví, které se do českého jazyka překládá odlišně, např.: *семь раз отмерь, один – отрежь → dvakrát měř, jednou řež,*

V případě, že jsme v českém jazyce nenašli přímý ekvivalent, pokoušeli jsme se slovní spojení přeložit tak, aby původní smysl zůstal zachován. Při překladu jsme se setkali se rčením *жить широко - хорошо, но и уже - не хуже → žít na vysoké noze je dobré, už může být jen lépe*, u kterého jsme na ruském internetu nenašli jeho význam ani příklad použití. Rčení se nám nepodařilo dohledat ani ve slovníku ruských pořekadel a rčení Žukova. Překlad zůstal tedy zcela na nás.

2.4. Přechodníky

Ruský jazyk se od českého v mnohém odlišuje. Je to např. hojné užívání přechodníků, které se v češtině v dnešní době téměř nevyskytují. Obraty s přechodníky vyjadřují nejrůznější okolnosti příslovečného charakteru (čas, podmínku, přípustku, příčinu, prostředek, srovnání). Při překladu bývají často nahrazeny vedlejší větou příslovečnou, souřadným spojením, předložkovou vazbou.[78] Proto jsou v překladu nahrazeny jinými prostředky. Např.:

И <u>развивая</u> свой язык, человек делает себя всё более и более творчески способным.
→ <u>Při rozvíjení</u> jazyka se tedy člověk stává více a více tvůrčím.

[78] ŽAŽA, Stanislav. *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 81. ISBN 80-210-2058-x.

Постигая стилистические, смысловые, логические и художественно-выразительные особенности своего языка, его иерархию, богатства и особенности его словаря, мы всё в большей степени проникаем в свои духовно - мыслительные процессы, свои геномиальные коды, данное нам Слово - Логос, и через это приходим к осознанному овладению своими, богоданными творческими возможностями. → Ve chvíli, kdy chápeme stylistické, smyslové, logické a umělecko-expresivní zvláštnosti svého jazyka, jeho hierarchii, bohatství a specifika jeho slovní zásoby, pronikáme hlouběji a hlouběji do duchovních a rozumových procesů, do svých genetických kódů, které jsou nám dané slovem neboli logem, jehož prostřednictvím vědomě přicházíme k ovládnutí nám Bohem daných tvůrčích možností.

Исходя из такого понимания творчества, надо признать, что молитва является творческим актом. → Pokud vycházíme z takového vnímání tvorby, potom si musíme přiznat, že i modlitba je tvůrčím aktem.

Приведу пример, И. Бродский уехал из России, и очень быстро стал писать по-английски, практически перестав писать по-русски. → Uvedu Vám příklad, J. Brodský odjel z Ruska a velmi brzy začal psát anglicky, přičemž rusky prakticky psát přestal.

2.5. Konstrukce s přídavnými jmény slovesnými

Obraty s přídavnými jmény slovesnými vyjadřují vedlejší děj, který je chápán jako vlastnost jeho činitele nebo nositele. Jejich výhodou je stručnost, díky které mohou nahradit větu uvozenou vztažným zájmenem. Ruština dává často přednost těmto obratům se slovesnými adjektivy před vedlejší větou.[79]

Přídavná jména slovesná v ruštině jsou dokladem toho, že ruština má v určitém ohledu větší sklon k nadbytečnosti, mnohoslovnosti, větší výrazové nasycenosti textu. Z překladatelského hlediska je možné ruská příčestí rozdělit do dvou skupin:

[79] ŽAŽA, Stanislav. *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 81-82. ISBN 80-210-2058-x.

1. sémanticky plnohodnotná – do češtiny je překládáme přídavnými jmény slovesnými nebo vedlejší větou,
2. sémanticky nadbytečná – do češtiny je buď nepřekládáme, nebo překládáme méně často, např. *мероприятия, позволяющие улучшить → opatření ke zlepšení.*[80]

Příklad z překladu:

Имея в виду естественную связь языка, мысли, чувства и творчества, можно отметить, что народ, обладающий богатой языковой историей, обширным словарём и богатыми выразительными средствами, гибкой языковой логикой, не может не обладать огромными творческими особенностями и возможностями. → Pokud máme na mysli přirozené spojení jazyka, mysli, pocitů a tvorby, tak je možné konstatovat, že národ, který má bohatou jazykovou historii, širokou slovní zásobu, bohaté vyjadřovací prostředky a přizpůsobivý jazyk, nemůže nemít ohromné tvůrčí zvláštnosti a možnosti.

Важно отметить, что в прошлом русские люди выделяли 3 вида основных информационных потоков: поток сведений, исходящих от людей (вет - поток); сведения (информация), исходящая от предметов, веществ (вещ - поток); сведения (информация), исходящая от физических полей (ветер - поток, вечность). → Je důležité zmínit, že v minulosti Rusové rozlišovali 3 druhy základních informačních proudů, a to proud informací, který vycházel od lidí (vet – potok), dále novinky (informace), které pocházely od předmětů a látek (vešč – potok), následně svědectví (informace) mající původ v přírodních silách (vítr – proud, věčnost).

Постигая стилистические, смысловые, логические и художественно-выразительные особенности своего языка, его иерархию, богатства и особенности его словаря, мы всё в большей степени проникаем в свои духовно - мыслительные процессы, свои геномиальные коды, данное нам Слово - Логос, и через это приходим к осознанному овладению своими, богоданными творческими возможностями. → Ve chvíli, kdy chápeme stylistické, smyslové, logické a umělecko-expresivní zvláštnosti svého jazyka, jeho hierarchii, bohatství a specifika jeho slovní zásoby, pronikáme hlouběji a

[80] ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu: (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998, s. 32. ISBN 8070678143.

hlouběji do duchovních a rozumových procesů, do svých genetických kódů, které jsou nám dané slovem neboli logem, jehož prostřednictvím vědomě přicházíme k ovládnutí nám Bohem daných tvůrčích možností.

Очень важно понимать, что наш живой язык есть не только средство общения и украшения нашей жизни, но он также является естественно- научной моделью мира, данную нам по Слову, отображающему диалектические и другие связи между реальными объектами и субъектами миропорядка. → Je velmi důležité chápat to, že náš živý jazyk není pouze prostředkem komunikace a pýchou našeho života, ale že je také přirozeným vědeckým modelem světa, dávajícím nám Slovo, které zobrazuje dialekty a jiné spojitosti mezi skutečnými objekty a subjekty světového řádu.

2.6. Transpozice

V jazykovědné literatuře se o transpozici dosud mluvilo jen jako o vyjádření shodného věcného obsahu různými slovními druhy (např. *krásný – krása*). Oldřich Leška ve studii K otázce tzv. transpozice poukazuje na to, že transpozici je možné vidět i tam, kde jde o přenášení téhož věcného obsahu beze změny ve formálním vyjádření z jedné větněčlesnské platnosti do jiné (např. *ženy s muži pracovaly – ženy pracovaly s muži*). Stejně tak je možné o transpozici mluvit tehdy, když celá výpověď je záměrně vztahována ke skutečnosti opačného významu (např. *tys přišel brzy!*).[81]

V našem překladu jsme se setkali s takovým případem, kdy jsme shodný přívlastek zaměnili v souvětí přívlastkem neshodným.

Известно, что чем человек более умён, тем у него более богатый язык. → Je známo, že čím je člověk chytřejší, tím je jeho jazyk bohatší.

[81] Naše řeč. Ústav pro jazyk český AV, ČR: *Rusko-české studie.* [online] [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4883>.

2.7. Pomlčky

Pro ruský text jsou pomlčky charakteristické, v našem překladu jsme je nahrazovali jinými spojovacími výrazy.

Михайло Месарович, сербский учёный, строго доказал, что любая система в общем случае всегда может быть представлена конечным набором троичных подсистем, а двоичными - не всегда. → Srbský vědec Michail Mesarovič přesně odvodil, že dáme-li příklad libovolného systému, potom zjistíme, že může být vždy představen konečným kompletem trojkového podsystému, ale ne vždy dvojkovým podsystémem.

Большая эвристическая сила заложена и в других словах - понятиях русского языка: например, молитва, подвиг, помазанник, долг, семья и др. → Velká heuristická síla spočívá i na jiných slovech či pojmech ruského jazyka, např. modlitba, hrdinský skutek, pomazaný, dluh, rodina.

Если в русском языке мы можем составить цепь-ряд по оттенкам синего и голубого (их имеется не менее 10), то в английском - не сможем, т.к. в нём имеется всего два оттенка синего и голубого: блу и хад-блу. → Jestliže v ruském jazyce můžeme sestavit řetězec odstínů modré (a je jich nejméně deset), tak v angličtině se nám to nepodaří, protože v angličtině existují pouze dva odstíny modré: blue a hard blue.

V níže uvedeném příkladu jsme pomlčku nahradili jiným spojovacím výrazem a totéž jsme učinili i s dvojtečkou:

Мировая история показывает: всё, что противится Богу, то - не творчество, но антитворчество или сатотворчество, потому что оно по сути своей разрушительно и в потенции и на деле, оно неизменно выступает против гармонии мира. → Světová historie potvrzuje, že vše, co se protiví Bohu, není tvorba, ale antitvorba či satanotvorba, protože ve své podstatě, a to jak potenciálně tak i reálně, vystupuje destruktivně proti harmonii světa.

Мне рассказывали, что даже учёные японцы объясняют задачи не с помощью математических и физических формул, но всё - с помощью графиков и рисунков. → Jednou jsem slyšel o tom, že i vzdělaní Japonci neřeší úkoly pomocí matematických a fyzikálních vzorců, ale za pomoci grafů a náčrtků.

Полагаю, что с приведёнными выше соображениями согласится далеко не каждый современник. → Předpokládám, že s výše uvedenými příklady se žádný současník neztotožní.

2.8. Univerbizace a multiverbizace

Jedná se o proces, při kterém z víceslovného spojení vzniká jednoslovný výraz a naopak. V překládaném textu jsme se setkali např.:

шиворот навыворот → naruby
русскоговорящих → rusky mluvící
известно → je známo

2.9. Problematika dialogičnosti

Během překladu jsme se setkali s případy, ve kterých se autor pokoušel o navázání kontaktu se čtenářem, a to formou tázacích vět. Otázky mají v textu navíc i apelující charakter a zdůrazňují určitá vyjádření. Vzhledem k tomu, že řečnické otázky jsou v publicistických textech běžným jevem, rozhodli jsme se je v překladu ponechat.

Всосав языковые «фрагменты » других, англичане стали задумываться, а что со всем этим доставшимся разнообразием делать? → Ve chvíli, kdy Angličané nasáli jazykové „fragmenty“ jiných jazyků, začali se zamýšlet nad tím, co si s touto směsicí počít?

Ve dvou případech jsme se rozhodli přestylizovat původní větnou konstrukci a za účelem zdůraznění jsme na konec věty vložili tázací znaménko.

Вот почему тупое и упрямое втюхивание в язык иностранных слов есть преступление: оно разрушает творческую систему языка. Вот почему агрессия одного народа против другого часто начинается с агрессии против языка предполагаемой жертвы. → *Vždyť proč je tupé a zarputilé učení se jazyka cizích slov zločinem? Protože ničí tvůrčí systém jazyka. Proč agrese jednoho státu proti druhému často začíná útokem proti jazyku předpokládané oběti?*

2.10. Větné a textové členění

Co se týče členění textu, zachovávali jsme v plné míře jednotlivé odstavce. Z hlediska větného členění jsme se pokoušeli v rámci možností zachovávat větnou stavbu. V některých případech jsme se však uchylili ke spojení dvou vět v jedno souvětí:

Таким образом, русская форма закона формально логически не противоречит гегелевской трактовке. Но русская форма в духовном плане точнее Гегелевской, она утверждает, что нет худа без добра, но она не утверждает, что нет добра без худа. → *Tímto způsobem ruská forma zákona formálně logicky neodporuje hegelovskému pojetí, naopak potvrzuje, že není zla bez dobra, ale nepotvrzuje, že není dobra bez zla.*

Nebo naopak došlo k situaci, kdy jsme souvětí rozdělili do více vět:

В русском понимании к единству в борьбе с добром тянется только зло, а добро не тянется ни к единству со злом, ни к борьбе с ним. → *V ruském vnímání shody bitvy s dobrem inklinuje pouze zlo. Dobro ke spojení se zlem sklony nemá a také netíhne k boji s ním.*

2.11. Zajímavosti

V níže uvedeném příkladu jsme při překladu shodný přívlastek nahradili vedlejší větou předmětnou.

Я не припоминаю ни одного случая, чтобы его хвалили как англо-большого (не говоря уже, великого) поэта в атлантических странах, да и «Нобеля» ему дали не за англоязыкие вирши. → *Nevzpomínám si ani na jeden příklad toho, že by ho v atlantických zemích velebili jako významného (natož pak význačného) anglicky píšícího básníka. Ani „Nobelovku" nedostal za verše psané v angličtině.*

Narazili jsme také na případ, kdy se ustálené spojení *тридевятое царство (třideváté království* překládá odlišně do českého jazyka *(za devatero horami)*. Při překladu jsme se však rozhodli ponechat výraz *třideváté království*, a to s ohledem na skutečnost, že autor v této části textu uvádí příklady na jazykovém řetězci se slovem tři. V případě, že bychom tedy výraz *тридевятое царство* přeložili do českého jazyka jako *za devatero horami*, došlo by k narušení jazykového řetězce.

Překlad výrazu *повечерье* byl do jisté míry obtížnější, a to z toho důvodu, že jeho význam jsme nenašli obsažený ve slovníku. Výklad slova jsme našli až na ruském internetu, odkud jsme zjistili, že se jedná o slovo užívané ve spojení s bohoslužbou, rozhodli jsme se tedy pro překlad jako *večerní bohoslužba*.

ZÁVĚR

Každý den se setkáváme s překladem, aniž bychom si to mnohdy uvědomovali. Překlad je všude kome nás, na internetu, v televizi, v knihách, novinách, časopisech, zkrátka všude.

Předložená diplomová práce se zabývá komentovaným překlad publicistického textu z ruského jazyka do českého. Cílem této práce bylo vytvoření adekvátního a co nejvěrnějšího překladu.Autorem vybraného publicistického textu je ruský kandidát věd, docent, Genadij Koldasov. Překládaný text *Tvorčestvo i russkij jazyk* byl vydán v časopise *Золотой лев* č. 277-278 v roce 2011.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část je složena ze čtyř kapitol, které se dále dělí na další podkapitoly. V první kapitole jsme se věnovali definici překladu, kde jsme ocitovali definice překladu podle Žváčka a Pechara. Na závěr jsme se krátce zmínili o teorii překladu. V druhé kapitole jsme popsali typy překladu a kritéria, která by měl správný překlad splňovat. V další části diplomové práce jsme popsali překladatelský proces a věnovali jsme se fázím překladatelovi práce, popsané v knize Levého *Umění překladu.* V poslední kapitole teoretické části hovoříme o publicistickém stylu, o jeho charakteristice, funkcích, vývoji publicistického stylu a o jazykových prostředcích v něm využívaných.

Překládaný text byl pro lepší orientaci a srovnání překládán paralelně s originálem, výchozí text tak byl střídán po odstavcích s překladem. Zbytek praktické části je tvořen komentářem k překládanému textu. Práce na samotném překladu byla velmi zajímavá a poučná, zároveň však velmi náročná.

Mnoho z nás si neuvědomuje kolik práce a úsilí stojí za překladem, byť jen krátkého kousku překládaného textu. Práce překladatele bývá v dnešní době nedoceňována, a to nejen z hlediska finančního ohodnocení, ale možná i z důvodu, že si mnozí ani nedokáží představit co vše práce překladatele obnáší.

РЕЗЮМЕ

Каждый день мы встречаемся с переводом, часто – бессознательно. Перевод всегда вокруг нас. Перевод в Интернете, на телевидении, на радио, в книгах, в журналах, в газетах, в общем, везде.

Настоящая дипломная работа посвящена публицистическому переводу с русского языка на чешский язык. Темой дипломной работы является перевод публицистического текста русского кандидата технических наук, доцента, Генадия Колдасова «Творчество и русский язык». Переводящий текст опубликован в журнале «Золотой лев» № 277-278. Цель настоящей дипломной работы - создание адекватного перевода статьи «Творчество и русский язык» на чешский язык.

Дипломная работа состоит из введения, двух главных частей – теоретической и практической, заключения, русского резюме, библиографии.

Теоретическая часть посвящена проблематике перевода и характеристике публицистического стиля. Практическая часть включает в себя перевод и его анализ. Теоретическая часть состоит из четырех глав, которые делятся далее на несколько подглав.

Первая глава теоретической части посвящена определению перевода. Прежде всего, следует подчеркнуть, что перевод — общественное явление, он может существовать только в обществе индивидов, наделенных способностью мыслить абстрактно, облекать свои представления об окружающем мире в условные знаки, договариваться между собой о значениях и взаимообусловленности этих знаков, т.е. их системности, и нуждающихся в передаче мыслей друг другу с помощью этих знаковых систем. Общественный статус перевода ставит его в зависимость от целого ряда социальных факторов. Социальный статус коммуникантов, в том числе и самого переводчика, общественная значимость каждого перевода, условия коммуникации и многие другие факторы обусловливают как протекание самого процесса перевода, так и свойства создаваемого переводчиком «продукта».

Перевод является сложнейшей интеллектуальной деятельностью, т.е. представляет собой психофизический процесс отражения сознанием переводчика

некоторой реальности. Сложность «переводческого» отражения действительности состоит в том, что воспринимает он уже отраженные чужим сознанием факты действительности. Эта двойственность отражения и лежит в основе перевода как психического процесса. Восприятие переводчиком отраженной действительности, зафиксированной в формах исходного текста, также происходит различно. Исходный текст может поступать по зрительному или слуховому каналам, один раз или неограниченное количество раз, в комфортной психологической обстановке или в условиях стресса. От того, как воспринимает переводчик «свою реальность», зависят свойства создаваемого им продукта.

Перевод всегда предполагает оперирование определенными знаковыми системами, т.е. имеет знаковую, семиотическую сущность. Он может осуществляться как между разными семиотическими системами, так и между разными вариантами одной и той же семиотической системы.[82]

В данной дипломной работе мы привели определение перевода Жвачека и Пехара.

В данной главе рассматриваем и саму теорию перевода. О теории перевода говорят с 19-ого века. С самого начала эти работы носили в основном эмпирический характер, т.е, они обобщали опыт перевода. Только в первой половине 20-ого века литературный перевод распределился на литературно-эстетический и лингвистический. Работы в области лингвистического подхода к теории перевода возникли в 60-х годах 20-го века. Долгое время эквивалентность считалась основной проблемой перевода. В настоящее время не имеет особого значения, используем ли мы тот же самый язык или другие средства, но то, что бы выполняли ту же функцию, и, если возможно, во всех аспектах, как семантические, фактические, коннотативные и прагматичные.

Вторая глава рассматривает виды перевода. Якобсон различает три вида перевода:

1) внутриязыковой перевод, или переименование, — интерпретацию вербальных знаков с помощью других знаков того же языка;

2) межъязыковой перевод, или собственно перевод, — интерпретацию вербальных знаков посредством какого-либо иного языка

[82]Studopedia.net: Перевод как объект теории. Определение перевода. [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://studopedia.net/12_33019_perevod-kak-ob-ekt-teorii-opredelenie-perevoda.html>.

и 3) межсемиотический перевод, или трансмутацию, — интерпретацию вербальных знаков посредством невербальных знаковых систем.[83] Перевод считается хорошим, если читатель даже и не догадывается о том, что оригинал был написан не на его родном языке. Качественный перевод должен быть естественным и органичным, иметь тождественные значения исходного языка, его динамику и ритм.

Третья глава описывает сам процесс перевода и возникновение литературного произведения. Для лучшего понимания переводческого процесса приведено множество определений выдающихся филологов и ученых. Процесс перевода включает, по меньшей мере, два этапа: понимание переводчиком содержания оригинала и выбор варианта перевода. В результате этих этапов осуществляется переход от текста оригинала к тексту перевода. При этом действия переводчика часто интуитивны и переводчик подчас не осознает, чем он руководствовался при выборе того или иного варианта. Это, однако, не означает, что такой выбор полностью случаен или произволен. Эта глава имеет еще одну подглаву, которая касается работы переводчика. Йиржи Леви разделил работу переводчика на три этапа: понятие образца, интерпретация образца и перестилизация образца. Для того, чтобы переводчик хорошо воспринял произведение, ему нужно быть внимательным читателем. Погружение в смысл произведения осуществляется на трех уровнях. Первый уровень – понимание текста, второй уровень – правильное восприятие текста произведения, третий уровень – понимание действительности (сущности) произведения (персонажи, отношения, окружающая среда и идеологическая цель автора). Интерпретация образа – целью переводчика – стремление приблизиться к объективной действительности переводимого произведения. Переводчику нельзя вмешиваться в оригинал текста, ему нельзя сократить или что-нибудь добавить в переводимый текст. Переводчику желательно иметь стилистический талант, чтобы хорошо передать стиль образца. При переводе можем встретиться с некоторыми трудностями. Лингвистические средства двух языков не эквивалентны, и поэтому невозможно переводить только механически. Точные значения и эстетические качества слов взаимно не перекрываются. Язык оригинала вмешивается в перевод.

Четвертая глава характеризирует публицистический стиль, который передает в издании книги Елинка «О языке и стиле газеты» в 1957 г. В этой книге

[83] Gumer.info [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/shveyz/p9.pdf>.

публицистический стиль вполне характеризирован и подкреплен материалом. Публицистический стиль используется в журналах, газетах, на радио и телевидении. Главная функция публицистического стиля – сообщение социально значимых новостей и их комментирование, оценка событий и фактов. Публицистический стиль – письменного и устного текста. Стиль письменных текстов может быть также описан на публицистическом или журналистическом стилях – периодические издания. Устная публицистика – публицистическая программа по радию, на телевидении. Он сосредоточен на широкие массы читателей, зрителей либо слушателей.

Публицистические тексты имеют ряд общих черт:

- все они носят воздействующий характер, связанный с созданием у читателей (зрителей) определённого отношения к передаваемой информации;
- пишутся в соответствии с определённой идеологической системой и опираются на систему определённых идеологических ценностей;
- отличаются тенденциозностью, то есть журналист сознательно ставит свой текст на службу той или иной идее;
- обладают ярко выраженным субъективным началом;
- воспринимаются читателями (зрителями) ка определённый эталон речи, поэтому создаются журналистами с установкой на демонстрацию речевого мастерства.[84]

Далее классифицируем публицистические жанры, во-первых, на информационные, журналистские, во-вторых, на публицистические в узком значении аналитические, в-третьих, на беллетристически-литературные.

Публицистический стиль выполняет две основные функции – информационную и воздействующую – и используется для выражения разносторонней и всеобъемлющей информации. Информационная функция неотделима от функции воздействия. Информационная функция свойственна и другим стилям, например художественному, но характер информации здесь иной. В художественном произведении действительность предстает не прямо, непосредственно, а в художественно-обобщенной форме, являясь результатом творческой фантазии художника. Публицистика отражает жизнь непосредственно, ее информация

[84] Shpora07.narod.ru: Русский язык и культура речи. [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.shpora07.narod.ru/stil/public.htm>.

фактографична и документальна. Функция воздействия в значительной мере определяется формой выражения позиции автора в художественном и публицистическом произведениях: автор-публицист обычно выражает свою позицию прямо и открыто, а позиция автора-художника обычно проявляется в сложной речевой и композиционной структуре художественного произведения.[85]

Пятая подглава четвертой главы посвящена развитию публицистического стиля. Основные изменения в общественной жизни и официальной идеологии принес перелом 80-90-х годов 20-го века. Понимание этого периода очень важно для понимания того, как переломные события в истории одного из крупнейших общественно-политических изменений проявлялись в языке. Одной из самых важных функций журналистских текстов считается информационная функция. Стремление в кратчайшие сроки информировать о свежих новостях должно быть отражено в характере средств массовой информации, и в устной речи. Тем не менее, эта функция в советский период агитации, пропаганды и принуждения постепенно вытесняется. Во время перестройки журналистские тексты представляли собой партийный, общественный, профсоюзный или государственный орган. Они сосредотачивались на формировании мировоззрения читателей, чтобы создать определенное общественное мнение, а также убедить читателя в правоте авторской позиции. Чистая информативность осталась только в некоторых жанрах.

Современная публицистика характеризуется разнообразием, свободой языка, что приводит снижение публицистического стиля. Расширение разговорного языка, в том числе и диалектов, число нелитературных языковых ресурсов выросло до небывалых размеров и интенсивности. На всех языковых уровнях затрагивая разговорную лексику в различных жанрах журналистики.

Шестая подглава говорит о языковых средствах в произведении Чеховой *Современная стилистика.*

Как уже было сказано выше, практическая часть работы включает в себя краткие данные об авторе, перевод и его анализ.

[85] Гойхман, Оскар Яковлевич. *Русский язык и культура речи: Учебник.* – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М., 2006, с. 38-39. ISBN 5-16-002303-8.

Последняя часть дипломной работы, посвящена анализу лексических трудностей перевода текста и основным проблем, которые встретились в процессе данного перевода. В первую очередь, мы обращали внимание на фразеологические единицы, при их переводе важно передать смысл данного словосочетания. Исходный текст включал в себя большое количество пословиц и поговорок. Мы старались во всех случаях подобрать наиболее подходящий эквивалент с точки зрения функциональности в данной коммуникативной ситуации. Далее мы рассматривали синтаксические и морфологические преобразования на уровне предложения при переводе. Нам пришлось изменить порядок слов на основании различий в синтаксической системе чешского и русского языков. С точки зрения лексики мы рассматривали перевод деепричастий, причастий. В русском языке приведенные формы используются в целях достижения сжатости текста. Деепричастия воспринимаются в чешском языке как книжные, поэтому мы их переводили при помощи придаточных предложений, главных предложений и членов предложений.

В целом мы заключаем, что работа переводчика с одной стороны очень интересная, но с другой очень сложная. Переводчик должен долгое время сидеть и работать со словарем и интернетом. Эта работа очень разборчивая и требует старания и настойчивости.

SEZNAM LITERATURY

Excerpovaný text

КОЛДАСОВ, Геннадий Дмитриевич. Творчество и русский язык. Золотой лев [online]. 01.04.2011, No277-278 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: http://zlev.ru/index.php?p=article&nomer=59&article=3621

Ruskojazyčná literatura

ГОЙХМАН, Оскар Яковлевич. *Русский язык и культура речи: Учебник.* – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М., 2006, 240 с. ISBN 5-16-002303-8.

ГОЛУБ, Ирина Борисовна. *Русский язык и культура речи*: *учеб. пособие.* Москва: Универсальная книга, Локос, 2003. 432 с., ISBN 5-94010-023-6.

РОМАНОВА, Наталья Николаевна и Андрей Валентинович ФИЛИППОВ. *Стилистика и стили*: *учебное пособие,* Москва: издательство Флинта, 2012. 416 с., ISBN 978-5-89349-842-4.

КОЖИНА, Маргарита Николаевна и Лилия Рашидовна ДУСКАЕВА и Владимир Александрович САЛИМОВСКИЙ. *Стилистика русского языка.* Москва: издательство Флинта, 2011. 464 с., ISBN 978-5-9765-0256-7.

Českojazyčná literatura

BARTÁK, Miroslav a Martin STEJSKAL. *100 ilustrovaných přísloví: 100 illustrated proverbs*. Praha: Česká expedice, 1993, 131 p. ISBN 8085281341.

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 381 s. ISBN 978-80-7106-961-4.

GAZDA, Jiří a Ivo POSPÍŠIL. *Proměny jazyka a literatury v současných ruských textech*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 146 s. ISBN 978-80-210-4426-5.

KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, 291 s. ISBN 978-80-244-2428-6.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, 215 s. ISBN 80-244-0143-6.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 1994, 260 s. Linguistica. ISBN 80-85787-14-8.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Editor Karel Hausenblas. Praha: I. Železný, 1998, 386 s. ISBN 80-237-3539-x.

MOKIJENKO, Valerij Michajlovič a Ludmila STĚPANOVÁ. *Ruská frazeologie pro Čechy*. 2. vyd., rozš. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2008, 259 s. Skripta. ISBN 9788024419169.

STĚPANOVÁ, Ludmila. *Česká a ruská frazeologie: diachronní aspekty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 297 s. Monografie (Univerzita Palackého). ISBN 8024407957.

ŽAŽA, Stanislav. *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 122 s. ISBN 80-210-2058-x.

ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu: (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998, 51 s. ISBN 8070678143.

Slovníky

KOPECKÝ, L. V. - LEŠKA, O. a kol. Česko-ruský slovník ve dvou dílech. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 864 s.

KOPECKÝ, L. V. - LEŠKA, O. a kol. Rusko-český slovník ve dvou dílech. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 864 s.

SÁDLÍKOVÁ, Marie. *Velký česko-ruský slovník*. 1. vyd. Voznice: LEDA, 2005, xix, 1407 s. ISBN 8073350483.

ŠROUFKOVÁ, Miloslava, Marta VENCOVSKÁ a Rostislav PLESKÝ. *Rusko-český, česko-ruský slovník*. Vyd. 1. Praha: Leda, 1998, lxxxiii, 979 s. ISBN 80-85927-41-1.

Internetové zdroje

Ruskojazyčné zdroje:

Gumer.info [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/shveyz/p9.pdf>.

Ruskline.ru: *Геннадий Дмитриевич Колдасов.* [online] [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://ruskline.ru/author/k/koldasov_gennadij_dmitrievich/?p=1>.

Shpora07.narod.ru: Русский язык и култура речи. [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.shpora07.narod.ru/stil/public.htm>.

Studopedia.net: Перевод как объект теории. Определение перевода. [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://studopedia.net/12_33019_perevod-kak-ob-ekt-teorii-opredelenie-perevoda.html>.

Českojazyčné zdroje:

Naše řeč. Ústav pro jazyk český AV, ČR: *Rusko-české studie.* [online] [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4883>.